

MECİDÎ'NİN MİRACİYE'Sİ*

H. İbrahim DEMİRKAZIK**

ÖZET

Türkler Müslüman olduktan sonra el sanatlarından musikiye, mimariden hüsnühatta kadar hemen her kültür ögesini İslam anlayışıyla şekillendirmişlerdir. Bu, edebî eserlerde, özellikle de klâsik Türk edebiyatı metinlerinde yoğun bir biçimde görülür. Allah ve peygamber sevgisini yüreklerinde derinden hisseden klâsik Türk edebiyatı edipleri bu konuyu işleyen muhtelif şekil ve türlerde edebî eserler vücuda getirmişlerdir.

Umumî kabule göre Hz. Muhammed hicretten bir, bir buçuk yıl önce Recep ayının yirmi yedinci gecesini Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya oradan da göklere Arş-ı âlâ'ya çıkmış, böylece miraç mucizesi gerçekleşmiştir. Bu konuyu işleyen çoğunlukla kaside nazım şekli ile yazılan edebî eserlere miraciye diğer adıyla miraçnâme denmektedir. Özellikle İran ve Türk edebiyatında pek çok şair tarafından örnekleri ortaya konulan bu türün, eldeki bilgilere göre Anadolu sahasındaki ilk ürünü Aşık Paşa tarafından verilmiş, ondan sonra pek çok şair tarafından miraciye kaleme alınmıştır. Bu çalışmaya konu olan metin de Mecidî tarafından aruz ölçüsü kullanılarak mesnevi nazım biçimi ile oluşturulmuş bir miraciyedir. Eser 289 beyitten müteşekkildir. Eserin bilinen tek nüshası vardır ve söz konusu nüsha İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY 4009 numarada kayıtlıdır. *Miraciye*'nin içinde bulunduğu mecmuanın istinsah tarihi 1170/1756'dır.

Bu çalışma ile miraç mucizesi, miraciye/miraçnâme türü ve eserin şairi olan Mecidî üzerinde durulmuş; söz konusu *Miraciye*'nin şekil ve muhteva özellikleri ele alınmış, metnin özeti ve ardından eserin tenkitli metni verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hz. Muhammed, Miraç, Miraciye, Miraçnâme, Mecidî

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: ibrahim.demirkazik@bilecik.edu.tr

MIRAJIYAH OF MAJIDI
STRUCTURED ABSTRACT

After accepting Islam, Turkish people not only experienced it by practicing their religious duties but also designed their social lives according to Islam. Moreover, they decorated almost every cultural element, from handicrafts to music and from architecture to calligraphy, with Islam. This approach reached the peak especially during the period of the Ottoman Empire. This situation is also extremely true for the literature. Poets such as Sulaiman Chalabi and Fuzulî, who combined their firm beliefs in their hearts with their literary powers, revealed priceless works.

The scholars of Classical Turkish Literature started almost every work with basmala, continued with the praises of the existence and oneness of Allah, and praising the Prophet Muhammad, and after these they passed to the actual issue. Also, they wrote in literary genre works such as divine, tawhid (oneness), na't, mawlid, hilya and mirajiyah that directly address religious issues. In these works which were created on the axis of love of Allah and the Prophet Muhammad, poets expressed their exuberant emotions that were kept in their hearts through poem, and conveyed their feelings to the readers' hearts for centuries without decrease.

The scholars of Classical Turkish Literature, by virtue of the hadith "Those who love Allah love me", greatly treated the love of the Prophet in their works, therefore, Prophet Muhammad became one of the main subjects of classical Turkish literature. Also, poets expressed their love to him when appropriate outside the above genres of poetry, made reference to the miracles and the events he experienced during his life, and cite his hadiths, and even wrote poetical hadith books. In fact, each stage of the life of the Prophet such as his birth, wars, disclosure, miraj, prayers life, hejira etc, and every imaginable aspect of his life were treated in our literature with a variety of qualifications.

One kind of telling the love of Prophet Muhammad is "mirajiyah" or in other words "mirajnameh" which will be discussed in this study. In the literature meaning, Mirajnameh which is formed with the words of "miraj" in Arabic and "nameh" meaning "the written, letter" in Persian, or mirajiyah formed by adding yâ (ی) nisbah to the word of miraj are the poems mostly in the form of encomium that are about the miraj miracle of Prophet Muhammed, and tell the miraj event.

The miracle of miraj, according to general acceptance, occurred in Mecca during one or one and half years of period before our Prophet's hejira to Medina, and at 27th night of Rajab month or 17th night of Ramadan month while our Prophet was awake, and is composed of two stages including isra and miraj. Isra is a journey made from Masjid al-Haram in Mecca to Al-Aqsa Mosque in Jerusalem, and miraj is a journey made from Al-Aqsa Mosque to heavens "Sidretu'l-muntehâ". Our Prophet completed this journey in the same way before sunrise by returning to Mecca.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

The work discussed in the study is a mirajiyah written by a poet whose nickname is Majidi. Although there is no information in the sources, this work probably was written by Abdulmajid b. Shaykh Nasuh who was one of the followers of Zeyniyye sect, and lived during XVI. century. Only one copy of the text is available. The said manuscript is between 49b-55b foils of a compilation (mecmua) registered with number TY 4009 in Istanbul University Rare Works of Art Library. The title "*Hâzâ Mi'râciyye-i Risâlet-penâh 'Aleyhi's-Selâm*" is located at the beginning of the text. Its scribal is unknown. However, its year is 1170/1756 according to the information at the end of the copied history compilation.

When this *Mirajiyah*, which is composed of 289 couplets and is formed by masnawi verse format, is evaluated within the literature of Turkish Mirajiyah, it is a work of medium length.

While writing his work, Majidi used the pattern of *mefâ'ülün mefâ'ülün fe'ülün* of aruz. Despite partly referring to inducement, the poet generally is successful in the use of prosody. Majidi made zihaf in only two couplets. The use of rhyme in *Mirajiyah* is generally successful with the ease provided by masnawi verse form.

The poet frequently benefited from word repetition in his work. Repeated phrases gave productive articulation to *Mirajiyah*. Especially the word repetitions in oneness and prayer parts of the work are remarkable.

As the discussed work has a religious content, there are many Arabic and Persian words in it. On the other hand, despite the excess use of Arabic and Persian words, the small number of Arabic and Persian noun phrases made language free of incomprehensible and lexiphanicism. Expressions were ensured to be comprehensible by never using Arabic and Persian noun phrases in many couplets in the work.

Majidi's *Mirajiyah* begins with a tawhid (oneness) of 55 couplets. Then come "na't" of nine couplets. Poet, from 65th couplet, got to the actual point by the invitation of miraj made by Gabriel to Prophet Muhammad. In this section, some of the events that occurred during miraj miracle were told. But the most remarkable aspect of the work is giving wide coverage to dialogs between Allah and Prophet Muhammad during miraj which is called "tekellum". It has benefited from the sufistic elements in the said *Mirajiyah*. Especially, in the tawhid section of the work, uniqueness/unity and abundance/affluence concepts were excessively emphasized. The work is different from many mirajiyah in terms of discussing miraj a sufistic way. In Majidi's *Mirajiyah*, readers were sometimes given advices.

In *Mirajiyah*, the poet never mentioned or briefly mentioned about motifs seen in some other mirajiyah. Nevertheless, the rich and extensive depictions seen in some mirajiyah are not seen in this work.

The work is criticized by some researchers as it mentions about just a few motifs, and extensively includes one or two motifs in terms of composition. While this is true in terms of composition, it could be said that the work is above average in terms of language, expression and artistic value.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

In order to carry out healthy and accurate evaluations about *Mirajiyah* written in Classical Turkish literature in terms of importance features, literary value and genre and form, it is useful to publish these kinds of texts as far as possible. With this work formed by this purpose, we believe that a little contribution could be made to the field.

Key Words: Prophet Muhammed, Miraj, Mirajiyah, Mirajnâme, Majidi

Giriş

Türkler İslamiyet’i kabul ettikten sonra onu sadece dini vecibeleri yerine getirerek yaşamakla kalmamışlar, toplumsal hayatlarını da İslam’a göre dizayn etmişlerdir. Öyle ki el sanatlarından musikiye, mimariden hüsnühatta kadar hemen her kültür ögesini İslam anlayışıyla tezyin etmişlerdir. Bu yaklaşım özellikle Osmanlı Devleti döneminde zirveye çıkmıştır. Bu durum edebiyat için de fazlasıyla söz konusudur. Süleyman Çelebi ve Fuzulî gibi kalplerinde taşıdıkları sarsılmaz imanlarını edebî kudretleri ile mezceden şairler paha biçilemez kıymette eserler ortaya koymuşlardır.

Klâsik Türk edebiyatı edipleri kaleme aldıkları hemen her esere besmele ile başlamışlar, Allah’ın varlığı ve birliği, Hz. Muhammed’in övgüsü ile devam etmişler ve ancak bunlardan sonra asıl konuya geçmişlerdir. Ayrıca doğrudan doğruya dini mevzuları ele alan ilahi, tevhid, münacat, na‘t, mevlid, hilye, miraciye gibi edebî türlerde eserler yazmışlardır. Dil malzemesinin zenginliğiyle Türk dili araştırmacılarının; edebî zenginlik, muhteva ve söyleyiş özellikleriyle Türk Edebiyatı Tarihi araştırmacılarının; İslami unsurlar yönüyle de İslam tarihi araştırmacılarının daima ilgisini çeken bu eserlerde (Can 2015: 261) şairler gönüllerine sığmayan coşkunu duyularını şiirle dışa vurmuşlar, hislerini eksilme olmaksızın asırlar boyunca okuyucunun gönlüne taşımışlardır.

Hz. Peygamber sevgisi ve ona olan bağlılık saadet asrından günümüze kadar sanat, edebiyat, tarih gibi geniş bir yelpazede dikkate değer bir literatür oluşmasına zemin hazırlamıştır. Arap, Acem ve Türk edebiyatlarında Hz. Peygamber için yazılan şiirlerin ve müstakil eserlerin sayısı oldukça fazladır (Türkoğlu 2013: 1618). Özellikle Klâsik Türk edebiyatı edipleri “Allah’ı seven beni sever” hadis-i şerifine binaen Hz. Peygamber sevgisini eserlerinde çokça işlemişler, böylece Hz. Muhammed klâsik Türk edebiyatının ana konularından biri olmuştur. Şairler yukarıdaki şiir türlerinin dışında da yeri geldikçe ona duydukları sevgiyi dile getirmişler, yaşamında meydana gelmiş olaylara, mucizelerine göndermede bulunmuşlar ve onun hadislerini iktibas etmişler hatta manzum hadis kitapları yazmışlardır (Kaya 2014: 679). Öyle ki Hz. Peygamberin hayatının her safhası doğumu, savaşları, tebliği, miracı, ibadet hayatı, hicreti vb. hayatının akla gelebilecek her yönü çeşitli vasıflarla edebiyatımızda işlenmiştir (Uzun 1995: 99).

Hz. Muhammed’e duyulan sevgiyi anlatan türlerden biri de bu çalışmada ele alınacak olan miraciye ya da diğer adıyla miraçnâmelerdir.

Miraç ve İsrâ

Kökü; “yukarı çıkmak, yükselmek” anlamındaki “عرج” fiili olan mi‘râc “مراج” kelimesi Arapçadır. Kelimenin çoğulu ise ma‘âric “معارج” şeklinde gelir. Miraç, söz konusu fiilin ism-i mekân ve ism-i âlet yapılmış hâlidir. Buna göre kelimenin lügat anlamı, “yukarı çıkılacak/yükselecek mekân, yukarı çıkmaya yarayan âlet, merdiven”dir (Ahteri Mustafa Efendi 1293: 1001, Ayverdi 2008: II/2080; Çağbayır 2007: III/3234; Mustafa 1972: 591). İstilah anlamı ise “Hz. Muhammed’in göğe yükselip, çıkması” demektir (Şener ve Yıldız 2003: 185). Miraç

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

mutafasavvıflar tarafından, insanın kendi mana ve hikakatine yükselmek şeklinde tarif edilebilecek seyr ü sülûk olarak da anlaşılmıştır (Kurnaz 2001: 238).

“İsrâ” kelimesinin kökü “اسرى”dir. İsrâ “اسرى”, bu kökün ef'al bâbında çekimlenmiş hâlidir ve Arapçada “yürütme, gece yolculuğu, gece yürütme, geceleyin yürümek” anlamına gelir (Firuzabâdî 1987: 1669-1670; Çağbayır 2007: II/2225; Mutçalı 1995: 387).

Kur'ân'da hem İsrâ hem de miraç kelimeleri geçer. İsrâ kelimesi Kur'an'da sadece bir yerde, İsrâ 17/1'de zikredilmekte, buna karşın miraç sözcüğü hem çoğulu olan “me'âric” “yükselme dereceleri” manasında Allah'a nisbet edilerek hem de aynı kökten türeyen bazı isim ve fiilleriyle çeşitli âyetlerde yer almaktadır¹ (Çiçek 1999: 26; Yavuz 2005: XXX/132).

Genel kabule göre, peygamberimizin Medine'ye hicretlerinden evvelki bir veya bir buçuk senenin içinde Mekke'de ve Recep ayının 27'nci veya Ramazan ayının 17'nci gecesinde amcası Ebû Talib'in kızı Ümmü Hânî'nin evinde konuk olduğu sırada yatsı namazından sonra uyanık bir hâlde iken vuku bulan miraç mucizesi isrâ ve miraç olmak üzere iki safhadan müteşekkildir. İsrâ, Mekke'deki Mescid-i Haram'dan, Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya, miraç ise Mescid-i Aksâ'dan göklere “Sidretü'l-müntehâ”ya yapılan yolculuktur (Köksal 1954: 4; Bilmen 1955: 328; Raşid 1281: 199; Çiçek 1999: 27; Poyraz 2007: 25). Peygamberimiz bu yolcuğu aynı yolla gün doğmadan sabah namazından önce Mekke'ye geri dönerek tamamlamıştır. (El-Zaheyli 2000: II/260; Gündüz vd 1996: 114). Kur'ân-ı Kerim'de İsrâ suresinin ilk âyetinde doğrudan, altmışıncı âyetinde dolaylı şekilde; Necm suresinin ilk on iki âyetinde doğrudan, on üç ila on sekizinci âyetleri arasında dolaylı olarak anlatılan bu hadisenin özellikle miraç aşaması hadis kaynaklarında Buharî ve Müslim'de de detaylı olarak yer almaktadır (Akdoğan 1989: 263; Yıldız 2011: 247).

Miraçnâme/Miraciye

Edebiyattaki anlamı Arapça “miraç” kelimesi ile Farsça “yazılmış şey, mektup” anlamına gelen “nâme” kelimesiyle birlikte oluşturulan miraçnâme, veya miraç kelimesine nispet yâ'sı getirilerek yapılan miraciye: “Hz. Peygamberin miraç mucizesini konu alan, miraç hadisesini anlatan daha çok kaside biçimindeki manzumelerdir (Pala 1995: 388; Şener ve Yıldız 2003: 185).

Konu olarak önce Arap edebiyatında ele alınan miraç mucizesi, oradan İran ve Türk edebiyatına geçmiştir. Hatta denilebilir ki hemen bütün Müslüman milletlerin edebiyatlarında yer bulmuştur. Ancak bu konudaki eserlerin miraciye veya miraçnâme adıyla daha çok İranlılarla Türkler tarafından ortaya konulduğu görülmektedir (Erdoğan 1999: 168; Uzun 2005: XXX/135).

Miraç hadisesini anlatan eserler edebiyatımızda İslamiyet'i kabul ettiğimiz IX. yüzyıldan sonra görülmeye başlamış ve gerek müstakil eser, gerekse başka bir eserin bölümü olarak sık sık ele alınan türlerden biri hâline gelmiştir (Hacıhaliloğlu 2006: 3; Develi 1998: 81).

Türk edebiyatında miraçnâme yazma geleneği önce Çağatay sahasında başlamıştır. Tespit edilebildiği kadarıyla ilk miraciye XII. yüzyılda 7 + 7 = 14'lü hece ölçüsüyle Ahmed Yesevi'nin müridi ve üçüncü halifesi olan Hakîm Süleyman Ata (öl. 1186) tarafından telif edilmiştir (Eraslan 1979: 244, 247; Erdoğan 1999: 68).

Elde olan bilgilere göre Anadolu sahasında miraçnâme konusunu ilk işleyen Âşık Paşa'dır (öl.1333) (Yavuz 1999: 247). Âşık Paşa *Garib-nâme* adlı eserinde iki ayrı yerde miraçnâme yazmıştır. Âşık Paşa'nın *Miraçnâme'si* Türk edebiyatında bir başlangıç ve temel teşkil eder (Yıldız 2011: 248; Esir 2009: 694). Müstakil bir eser olarak Anadolu sahasındaki ilk miraciye Ahmedî

¹ Bu âyetler şunlardır: Hicr 15/14, İsrâ 17/60, Nûr 24/61, Secde 32/5, Sebe 34/2, Zuhuruf 43/33, Fetih 48/17, Necm 53/13-18, Hadid 57/4, Mearic 70/3-4.

(öl. 1414) kaleme almıştır. 497 beyitlik eser, 1405 yılında telif edilmiştir (Akdoğan 1989: 267, Yıldız 2011: 248).

Anadolu sahasında Ahmedî'nin dışında pek çok müstakil miraciye kaleme alınmıştır. Tespit edilebilenler yazar adına göre alfabetik sıralanmış şekilde şunlardır: Abdülbâkî Ârif'in *Miraciye'si*,² Abdülvasi Çelebi'nin *Miraçnâme-i Seyyidü'l-Beşer'i*, Aksaraylı İsa'nın *Miraciye'si*³ Aşkî Mustafa Efendi'nin *Miraçnâme'si*,⁴ Beylerbeyi Arap Sadî Bey'in *Miraciye'si*, Cemaleddin-i Vahdet'in *Miraciye'si*, Fatma Kâmile Hanım'ın *Miraciye'si*, Hafız Ömer Yenişehirî'nin *Miraciye'si*,⁵ Himmet Efendi'nin *Manzume-i Miraciye'si*, Hüseyin Bursevî'nin *Miraciye'si*, İbrahim Bey'in *Miraçnâme'si*,⁶ İsmail Hakkı Bursevî'nin *Miraciye'si*,⁷ Kavukçu Mehmed Efendi'nin *Miraciye'si*, Kerküklü Seyyid Abdüsettar Efendi'nin *Miraciye Divanı*,⁸ Mahmûd Efendi'nin *Miraciye'si*, Mehmed Bahaeddin'in *Miraciye'si*, Mehmed Bahâeddin'in *Miraciye'si*, Mehmed Şemsüddin Efendi'nin *Miraciye'si*, Muhammed Fevzî'nin *Kudsiyyü's-Sirâc fî Nazmi'l-Miraç'ı*, Erzurumlu Muhammed Lütfî'nin *Miracü'n-Nebi'si*,⁹ Muslihiddîn Vahyî'nin *Miracü'l-Beyân'ı*,¹⁰ Nâim'in *Miraciye'si*, Nâmî'nin *Miraciye'si*, Nâyî Osman Dede'nin *Miracü'n-Nebi'si*,¹¹ Numan Efendi'nin *Miraciye'si*,¹² Nurî Muhammed Efendi'nin *Risale-i Miraç'ı*, Osman Sirâceddin'in *Hayal-i Bâl'i*,¹³ Receb Vahyî'nin *Minhâcü'l-Miraç'ı*, Salâhî Abdullah Efendi'nin *Manzume-i Miraciye'si*, Seyyidî'nin *Der Beyân-ı Kısas-i Miraç'ı*, Seyyid Muhammed Fâiz'in *Miraciye'si*, Seyyid Nizâmüddin Seyfullah'ın *Miracü'l-Mü'minîn'i*, Sırrî Abdülbakî Dede'nin *Manzume-i Miraç'ı*,¹⁴ Simkeşzâde Feyzî Hasan Efendi'nin *Miraçnâme'si*, Nâbî'nin *Miraçnâme'si*,¹⁵ Suhûfî Muhammed Efendi'nin *Manzume-i Miraciye'si*, Süleyman Nahîfî'nin *Miracü'n-Nebi'si*,¹⁶ Şeyh İlahî-i Nakşibendî'nin *Manzume-i Miraciye'si*, Şeyyâd Hamza'nın *Miraçnâme'si*,¹⁷ Vakanüvis Hâkim Mehmed Efendi'nin *Miraciye'si* (Akar 1987: 155-202, Uzun 2005: 136-137; Canım 2010: 156, Kaya 2013: 682; Gülüm 2014: 107-111). Bu eserlerin dışında müellifi bilinmeyen miraciyeler de vardır. Diğer taraftan klâsik Türk edebiyatında miraç konusu sadece müstakil eserlerde ele alınmakla kalmamış aynı zamanda mevlit, sîret ve mucizat gibi

² Hüseyin Ayan (1986), "Abdülbâkî Ârif Efendi'nin Mi'râciyyesi", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 2, s. 1-11.

³ Sema Özdemir (1996), *Aksaraylı İsa'nın Miraciyesi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

⁴ Orhan Bilgin (1999), "Aşkî Mustafa Efendi ve Mi'râc-nâmesi", *Prof. Dr. Nihad M.Çetin'e Armağan*, s. 97-116.

⁵ Hasan Kaya (2014), "Ömer Hâfiz-ı Yenişehir-i Fenârî'nin Mi'râciyesi", *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, S. 9/6, s.677-718.

⁶ Musa Duman (1998), "İbrahim Bey'in Mi'râc-nâmesi", *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, XXVII, s. 169-238.

⁷ İrfan Poyraz (2007), *İsmail Hakkı Bursevî Mi'râciye*, İstanbul: Sır Yayıncılık.

⁸ İsmail Yıldırım (2014), "Kerkükî Abdüsettar Efendi ve Mi'râciyye'si", *Turkish Studie-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, S. 9/6, s. 1163-1180.

⁹ Metin Akar (1992), "Erzurumlu Şair Muhammed Lütfî'nin Mi'râcü'n-Nebi'si ve Mi'râc-nâmelerimiz Arasındaki Yeri", *Türk Kültürü Dergisi*, C.30, S. 352, s. 498-504.

¹⁰ Mustafa Tatçı ve Cemal Kurnaz (2013), *Muslihüddin Vahyî / Mi'râcü'l-Beyân / Mi'râc'ın Tasavvufî Boyutu*, İstanbul: Kırkambar Yayınları.

¹¹ Metin Akar (1981), "Nâyî Osman Dede ve Mi'râciye'si", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 1, s. 1-16.

¹² Hakan Yekbaş (2011), "Sarhatipzadelerden Numan Efendi ve Bilinmeyen Miraciyesi", *Kültür Tarihimizde Sivashlı Bir Aile: Sarhatipzadeler*, Buruciye Yayınları, Sivas, s. 233-271.

¹³ Ramazan Ekinci, (2013), "Erzurumlu Osman Sirâceddin'in Hayâl-i Bâl Adlı Mi'râciyesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 26, s. 656-687.

¹⁴ Sırrî Abdülbakî Dede (1317), *Manzume-i Mi'râc*, Nâşiri: Tahirî'l-Mevlevî, İstanbul: Asır Matbaası.

¹⁵ Ali Fuat Bilkan (2008), "Nâbî'nin Mi'râc-nâme'si", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 1, s. 1-8.

¹⁶ Sıddıka Akbaş (2006), *Süleyman Nahîfî'nin Mi'râciyyesi (Metin-Muhtevâ-Tahlil)*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

¹⁷ Gülten Feşel-Güzelşik (1996), *Şeyyad Hamza Mi'râc-nâme*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

eserlerin içinde bölüm olarak; mesnevilerin giriş kısımlarında ve divanlarda da işlenmiştir. Bu tür miraciyelerin sayısı da oldukça fazladır.

Yukarıda da görüldüğü üzere Anadolu sahasında özellikle XV. yüzyıldan itibaren değişik muhit ve asırlarda pek çok şair, Hz. Peygamber'e olan bağlılıklarının ve hissettikleri muhabbetin bir ifadesi olarak, miraç mucizesini anlatma maksadıyla miraciyeler kaleme almışlardır (Ekinci 2013: 658). Miraciyelerde, insana ruh yüceliğini sağlayacak ve manevî mertebeler kazandıracak hareket ve inanışların tasvirleriyle işlenen miraç hadisesi, büyük ölçüde Kur'ân'daki şekline sadık kalınarak ele alınmıştır. Fakat şairler, Kur'ân dışında hadisler ve İsrâiliyâtın tesiriyle miracı daha da genişleterek nazmetmişlerdir (Duman 1997: 170; Yekbaş 2012: 241). Klasik Türk edebiyatında miraciye kaleme almak yaygın bir durum olduğundan, edebiyatımızda miraciyeler hakkında bir hayli çalışma yapılmış, makaleler, kitaplar, tezler hazırlanmış, bildiriler sunulmuştur (Gülüm 2014: 107).¹⁸ Biz de bu alana katkı sağlamak gayesi ile Mecîdî'nin *Miraciye*'sini ele alacağız.

Mecîdî ve *Miraciye*'si

Metin Akar, *Türk Edebiyatında Manzum Mirac-nâmeler* adlı eserinde (1987: 180) bu miraciyeden söz etmekte ve metnin istinsah tarihi olan 1756 ve şairin üslubundan yola çıkarak XVIII. yüzyılda kaleme alınmış olabileceğini söylemektedir. Eserin şairi hakkında sarih bir malumat olmadığını da dile getirmektedir.

Elde bulunan *Miraciye*'den yola çıkıldığında eserin ne zaman kaleme alındığına ve şairi Mecîdî'nin hayatına dair hiçbir bilgiye ulaşılamamaktadır. Bibliyografik kaynaklar tetkik edildiğinde Mecîdî mahlası bir şair tarafından kaleme alınmış böyle bir esere de tesadüf edilmemektedir. Kaynaklarda tespit edilebildiği kadarıyla Mecîdî mahlaslı yalnız bir şair yer almakta, onun da XVI. yüzyılda yaşadığı anlaşılmaktadır. Söz konusu şair Abdülmecîd b. Şeyh Nasuh, diğer bir ifadeyle Abdülmecîd Efendi'dir. Aşağıda ona ithaf edilen bir beyit ve *Miraciye*'den alınan bir beyit arka arkaya yer almaktadır. Bunlar arasında üslup ve özellikle kelime kadrosu açısından dikkat çekici bir benzerlik bulunmaktadır:

Gel iy tâlib ko esmâyı müsemmâdan haberdâr ol
Sakin olmayasın â'mâ muammâdan haberdâr ol (Mehmed Tahir 1333: I/113)

Ne ismi zâhir idi ne müsemmâ
'Amâda 'âlem olmışdı mu'ammâ (11)

Diğer taraftan Abdülmecîd Efendi'nin eserleri arasında gösterilen (İsmail Paşa 1951: I/620) *Tercüme-i Pend-[nâme]-i Şeyh Attar*'ın elde olan tek nüshasının tıpkı *Miraciye* gibi İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi 4009 numarada kayıtlı mecmuada yer alması; bu iki eserin söz konusu mecmuada arka arkaya kaydedilmesi; Abdülmecîd Efendi'nin tasavvufla ciddi anlamda işgal etmesi ve *Miraciye*'deki tasavvufî öğelerin çokluğu gibi sebepler çalışmaya konu olan *Miraciye*'nin büyük bir ihtimalle ona ait olduğu izlenimini vermektedir. Ayrıca, aşağıya alınan beyitlerde görüleceği üzere *Miraciye*'deki dil hususiyetlerinin XVI. yüzyıl Osmanlı Türkçesinin özellikleri ile örtüşmesi incelenen eserin XVIII. yüzyılda değil, büyük ihtimalle XVI. yüzyılda yazıldığını düşündürmekte ve bu da söz konusu metnin bu yüzyılda yaşayan Abdülmecîd Efendi tarafından kaleme alındığı görüşünü desteklemektedir:

¹⁸ Türk Edebiyatında kaleme alınmış miraciye/miracnâmelerle ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Metin Akar (1987), *Türk Edebiyatında Manzum Mi'râc-nâmeler*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları; Emrah Gülüm (2014), "Türk Edebiyatı'nda Mi'râcnâmeler Üzerine Hazırlanmış Çalışmalar Hakkında Bibliyografya Denemesi" Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 7, S. 35, s. 105-111; Hasan Kaya (2014), "Ömer Hâfız-ı Yenişehir-i Fenârî'nin Mi'râciyesi", *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, S. 9/6, s. 677-718.

Gözin açup bakar cümle sitâre Ne yoldan varısar seyyâre yâra	(74)
Ko fânîyi heves eyle bekâya Dürüş tâ'âta vâsil ol likâya	(269)
Bizi anlarla koy bâg-ı cinâna Ki anda 'iş ıdevüz câvidâne	(282)

Abdülme'cîd Efendi'nin tam adı, Abdülme'cîd b. eş-Şeyh Nasûh b. İsrâîl (İsrâfil) et-Tosyevî el-Amâsî er-Rûmî el-Hanefî'dir. Abdülme'cîd Efendi, başta tefsir olmak üzere farklı İslâmî ilim dallarında çok sayıda eser kaleme almış âlim bir zât olmasına rağmen kaynaklarda hayatı hakkında neredeyse hiçbir bilgi yoktur (Erbaş 2006: 162). Söz konusu müellifin hem mensur hem de manzum, bir kısmı da henüz ele geçmemiş 57'nin üzerinde eseri vardır.¹⁹

Abdülme'cîd Efendi'nin babası hat ve meânî ilminde mâhir, *Risâletü'l-Edviyye fi Tarikati's-Sûfiyye* ve *Risâletü'l-Edebiyye* sahibi, Zeyniyye tarikatının büyüklerinden Şeyh Nasuh Efendi'dir (Ufuk-Birişik 2007: 347). Babasının tesiriyle tasavvufî bir cereyan olan Zeyniyye/Zeynilik tarikatına intisap eden Mecîdî, bu tarikatın ulularından kabul edilir. (Mehmed Tahir 1333: I/113; Erbaş 2006: 162). Sûfilik yönünden Zeynî olan Abdülme'cîd Efendi, Bağdatlı İsmail Paşa'ya göre (1951: I/620) amelî yönden ise Hanefî'dir.

Abdülme'cîd Efendi'nin hayatı hakkında bilgi veren kaynaklar onu âlim, müfessir, sûfi olarak tanıtmaktadırlar (Ufuk-Birişik 2007: 347). Muhakkak bunlara bir de şair yönünü dâhil etmek gerekir.

Elde olan bilgilerden Abdülme'cîd Efendi'nin, ömrünün büyük bir bölümünü Tosya ve Amasya çevresinde geçirdiği anlaşılmaktadır. Hakkında bilgi veren kaynaklara göre yine bu iki şehirden birinde vefat etmiştir (Mehmed Tahir 1333: I/113, 354; İsmail Paşa 1951: I/620).

Abdülme'cîd Efendi'nin ölüm tarihi konusunda kaynaklarda karışıklık söz konusudur. Onun vefat yılını Bursalı Mehmed Tahir (1333: I/354) 1482, Bağdatlı İsmail Paşa *Hediyetü'l Ârifin*'de (1951: I/620) 1552, Bursalı Mehmed Tahir eserinde başka bir yer de (1333: I/113) 1565, Bağdatlı İsmail Paşa, *İzâhu'l-Meknûn fi'z-Zeyl alâ Keşfi'z-Zünûn* (1945: I/90) ve Ömer Rıza Kehhale *Mu'cemü'l-Müellifin*'de (1957: V/171) 1588 olarak göstermektedirler. Bu bilgileri kritik eden Muammer Erbaş (2006: 166), Abdülme'cîd Efendi'nin vefat ettiği yılın 1565; Ufuk Hayta ve Abdülhamid Birişik ise (2007: 348-349) 1588 olmasının kuvvetle muhtemel olduğunu dile getirmişlerdir.

Miraciye'nin Şekil Özellikleri

Elde olan nüshaya göre eser 289 beyitten oluşmaktadır. Metnin içinde veya sonunda eserin ne zaman kaleme alındığına dair bir kayıt bulunmamaktadır. İncelenen *Miraciye*'nin şairi Mecîdî'nin mahlası eserde 286 beyitte geçmektedir. Şair aşağıdaki üç beyitte kendinden bahsetmekte ve şunları söylemektedir: “*Ey Allah'ım her ne kadar günahı çok olsa da (bunları işlediğine) pişman olan Mecîdî kuluna, mağfiret et, suçunu bağışla ve ihsanda bulun, (onu) müminlerle birlikte cennete koy ve onlara komşu et.*”:

¹⁹ Ayrıntılı bilgi için bk. Muammer Erbaş (2006), “Bir Osmanlı Müfessiri: Abdülme'cîd b. eş-Şeyh Nasûh b. İsrâîl (ö. 973/1565) ve Eserleri” *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 24, İzmir, s. 161-186; Ufuk Hayta-Abdülhamid Birişik (2007), “Hayatı ve Eserleriyle Abdülme'cîd b. Şeyh Nasûh Tosyevi ve Cevahirü'l-Kur'ân ve Zevâhirü'l-Furkan Adlı Tefsi Risalesinin İlimi Değeri” *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 16, S. 2, Bursa, s. 343-367.

Mecîdî bendeñi hem yâ İlâhî Egerçi çok durur anuñ günâhı	(286)
Velî nâdim durur gufrân idesin Suçını 'afv idüp ihsân idesin	(287)
Koyasın cennete mü'minler ile İdesin koñşı anda anlar ile	(288)

Eser baştan sona mesnevî nazım şekliyle ve aruzun *mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün* kalıbı kullanılarak yazılmıştır.

Yer yer imaleye başvurmasına rağmen şair genel olarak vezin kullanımı konusunda başarılıdır. Mecîdî sadece iki beyitte zihaf yapmıştır (25, 248). Metinde kimi vezin problemleriyle karşılaşılmasına rağmen bu kusurların şairden kaynaklanmadığı, eser istinsah edilirken oluştuğu tahmin edilmektedir. Bunlardan biri hariç tamamı tamir edilebilmiştir.²⁰ Aşağıya alınan beytin ikinci mısramında ise vezin aksamaktadır:

Bihâr olsa midâd eşcâr aklâm Dört rek'at ecrini itmeye erkâm	(243)
---	-------

Miraciye'de kafiye kullanımı mesnevî nazım şeklinin sağladığı kolaylığın da tesiriyle umumiyetle başarılıdır. Mecîdî eserinde en çok mürdef kafiyeye başvurmuş, ondan sonra ise mücerret kafiye tercih etmiştir. Tespit edilebildiği kadarıyla bir beyitte kafiye kusuru mevcuttur. Ancak bu kusurun eser istinsah edilirken meydana gelmiş olma ihtimalini de göz önünde bulundurmak gerekir:

Baña cism ile mi'râc itdüñ <i>ihsân</i> İdüp eltâfuñi ben bendeñe 'âm	(210)
--	-------

Bir beyitte ise âhenk sadece redifle sağlanmıştır.

Didi Cibrîle Ahmed iy karındaş Niçün olmayasın benümle yoldaş	(109)
--	-------

Aşağıdaki beyitte kafiye kullanımı bir hayli ilginçtir. Kafiye beytin içinde yer almaktadır:

Koyup kendülügi çün <i>basdı</i> bâbı Düketdi cehd okını <i>yasdı</i> yayı	(167)
---	-------

Metnin kafiye örgüsü ele alındığında şairin daha çok Arapça ve Farsça kelimeleri kafiye için kullandığı görülmektedir. Mecîdî, eserinde toplam yirmi dört beyitte Türkçe kelime ile Türkçe kelime, yirmi beyitte Türkçe ile Arapça ya da Farsça kelimeler arasında kafiye yapmış; 245 beyitte ise Arapça ve Farsça kelimeleri kafiye için kullanmıştır.

Eserdeki redif kullanım miktarı orta derecedir. *Miraciye*'deki 289 beyitten 168'inde redif kullanılmamış, 121'inde ise kullanılmıştır. Bunlardan 83 beyitte sadece "ek", 21 beyitte "kelime", 14 beyitte "ek + kelime", 2 beyitte "kelime + kelime" ve bir beyitte ise "ek + kelime + kelime + kelime" şeklindedir.

Şair eserinde söz tekrarlarından sıkça istifade etmiştir. Tekrarlı ifadeler *Miraciye*'ye işlek bir söyleyiş sağlamıştır. Özellikle eserin tevhid ve dua bölümlerinde söz tekrarları dikkat çekicidir. Aşağıda eserin tevhid bölümünden alınmış üç beyit yer almaktadır. Görüldüğü üzere bu beyitlerde "ne.... ne" bağlacı tekrarlanmaktadır.

²⁰ Tamir edilen mısralar için bk. 3, 7, 16, 29, 36, 62, 70, 80, 91, 92, 96, 100, 103, 114, 133, 147, 154, 186, 206, 278. beyitler.

Ne şems olmuşdı tâbân u ne mehtâb
Ne nûr u ne ziyâ vardı ne hôd-tâb (8)

Ne gice bilinürdi hiç ne gündüz
Ki kesret cümle vahdetdeydi düpdüz (9)

Ne hergiz yog idi yâr u ne agyâr
Ne hâristân görünürdi ne gülzâr (10)

Yine âhenge ciddi katkı sağlayan tarsî sanatından eserde zaman zaman yararlanılmıştır.²¹

Güneş pervânesi oldu o şemsüñ
Kamer dîvânesi oldu o şemsüñ (98)

Tespit edilebildiği kadarıyla üç yerde şair harf oyununa başvurmuştur. Aşağıya alınan ilk beyitte kâf (ك) ve nûn (ن)'un sırrı ifadesi ile Allah'ın kün (كن) yani varlıkları yaratmak için söylediği "ol" emri ifade edilmiştir. İkinci beytin ikinci mısraında ise harf oyunu şîn (ش), kâf (ق) ve ayın (ع) harfleri (tersten okunmak sureti) ile oluşturulmuştur. Böylece "aşk" kelimesi ima edilmiştir. Üçüncü beyitte ise "Ahmed (احمد)"den "mîm (م)"in gitmesi ile geriye "Ahad (احد)" kalmakta böylece harf oyunu yapılmaktadır.

Çün oldu kâf u nûnuñ sırrı zâhir
Zuhûra geldi mecmu'ı mezâhir (28)

Olan bātında mahfî 'ayna geldi
Ki sırrı şîn u kâfuñ 'ayna geldi (34)

Gidüp Ahmedden ol dem mîm-i imkân
Ahad kaldı hemân kalmadı bir cân (172)

Ele alınan eser dini muhtevalı bir metin olması sebebiyle içinde pek çok Arapça ve Farsça kelime yer almaktadır. Bu durum daha ilk beyitte kendini hissettirir. Aşağıya alınan beyitte "ol" ve "kılmışdı" dışındaki kelimelerin tamamı Arapçadır:

Ezelde evvel ol Allâh ma'bûd
Ki vahdet bâbını kılmışdı mesdûd (1)

Öte yandan Arapça ve Farsça kelime kullanımının fazlalığına rağmen izafet terkiplerinin sayısının azlığı dili anlaşılabilir ve ağıdalı olmaktan kurtarmıştır. Eserde pek çok beyitte izafet terkibi hiç kullanılmayarak ifadenin anlaşılır olması temin edilmiştir.

Miraciye'nin Muhteva özellikleri

Eser 55 beyitten oluşan bir tevhidle başlar. Ardından 9 beyittik na't gelir. Peygamberimizin miraca cismen yükseldiği görüşünde olan şair 64. beyitte bunu dile getirir:

Ki cismiyle anuñçün kıldı mi'râc
Ki olmaya delfile anda muhtâc (64)

Şair, 65. beyitten itibaren Cebrail'in Hz. Muhammed'i miraca davet etmesi ile asıl mevzuya girmiştir. Mecîdî'nin eserinde diğer miracıyelerin başlangıç kısımlarında görülen inşirah-ı sadr, miracın başladığı yer, miracın gerçekleştiği vakit gibi motifler bulunmaz. Şair, asıl konuya doğrudan 65-74. beyitler arasında yer alan davet motifi ile başlamıştır:

²¹ Diğer örnekler için bk. 3, 5, 27, 129, 192, 256.

Gelüp bir gice didi peyk-i hazret
Seni mi'râca Allâh itdi da'vet (65)

Hiz. Muhammed'in Burak'a binerek bir anda Mekke'den Mescid-i Aksâ'ya gelmesinden bahsedilirken (75), Burak tasvirlerine eserde hiç yer verilmemiştir. Refref için de aynı durum söz konusudur. Yani Refref anlılır ancak onunla ilgili hiçbir bilgi verilmez (136).

Söz konusu *Miraciye*'de Hiz. Muhammed'in Mescid-i Aksâ'da kendinden önce gelen peygamberlerle buluşması ve onlara imamlık etmesi motifi işlenmiş (76-77) ancak yükselip göğün katlarını geçtikte sırasıyla Hiz. Âdem, Hiz. İdris, Hiz. İbrahim, Hiz. Yusuf, Hiz. Musa ile karşılaşp onlarla sohbet etmesi motifine yer verilmemiştir. Öte yandan kurulan merdivenle göğe yükselmesi (79) ve bu esnada kendisine ilimlerin sırlarının açılması (84-86) motifi eserde bulunmaktadır.

Hiz. Muhammed'in yedi kat göğü geçişi miraciyelerde ele alınan bir diğer motiftir. Eserde yedi kat gök tamamen ele alınmamış bunlardan bir kaçına değinilmekle yetinilmiştir (95, 98, 99).

İncelenen *Miraciye*'de, Hiz. Muhammed'in Mikail, Azrail, yetmiş bin başlı melek ve ateşkar melekle karşılaşması motifi yer almazken, İsrail (96) ve Cebrail'den söz edilir. Cebrail'in "Sidre"yi geçemeyişi motifi de eserde oldukça uzun bir şekilde ele alınmıştır (108-133). Buna karşın şair Cebrail'in tasvirine eserinde yer vermemiştir. Aşağıdaki beyitte Cebrail'in ağzından "Sidretü'l-müntehâ"yı geçemeyişinin sebebi anlatılmaktadır:

Bu hadden ger geçem bir kılca iy yâr
Per ü bâlüm yakar bil gayret-i nâr (113)

Miraciyelerde karşılaşılan cennet ve cehennem tasvirleri, levh-i mahfuz, kalem gibi unsurlar Mecîdî'nin *Miraciye*'sinde yoktur. Diğer taraftan "rüyet" yani Hiz. Muhammed'in Allah'ın cemalini görmesi (138-150) ile "tekellüm" yani Hiz. Muhammed'in Allah'a konuşması motifi tafsilatlı bir biçimde yer alır.

Tekellüm motifini Metin Akar dört bölüme ayırmıştır (1987: 302-308). Bunlardan vasıtasız âyet vahyi motifi eserde yer almazken; tahiyât (151), ne verdin (191-210) ve diğer konuşmalar başlığı altında ele alınan motifler bulunmaktadır. Diğer konuşmalar denilebilecek bölümde özellikle müminlerin günahlarının affedilmesi konusu Allah'la peygamber arasında en çok konuşulan mevzudur (211-236).

Namazın Müslümanlara miraçta hediye olarak farz kılınması motifi eserde işlenmiştir (237-239). Buna karşın diğer bazı miraciyelerde geçen namazın önce elli vakit olarak farz kılınması miraç dönüşü Hiz. Muhammed'in Hiz. Musa'ya rastlaması ve onun telkinleri ile Hiz. Peygamberin Allah'a niyazda bulunarak namazı beş vakte düşürtmesi mevzusu geçmez. Şair namazın farz kılınmasının anlatıldığı bölümünde namazın faziletlerinden de bahsetmiştir (240-246).

Zihî rahmet zihî ni'met zihî cûd
Ki oldı beş namâz içinde mevcûd (240)

Bundan sonra şair; Hiz. Muhammed'in rehber edinilmesinin önemi, dört halife, ehl-i beyt ve evliyaların fazileti ve bunların yolundan gitmenin ehemmiyeti üzerinde durmuştur (247-266). Ardından okuyuculara çeşitli nasihatlerde bulunmuş (267-272) ve eserini dua bölümü ile bitirmiştir (273-289).

Mecîdî'nin *Miraciye*'sinde Hiz. Muhammed'in miraçtan dönmesi ve bundan sonra gelişen hadiseler ise yer verilmemiştir.

Bu *Miraciye*'de diğer bazı miraciyelerde görülen içinde salavat vb. unsurlar geçen beyitler ve bunların belli aralıklarla tekrarları da bulunmamaktadır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

Eserde yer yer coşkun ve lirik ifadelere yer verilmiştir. Bu ifadeler Hz. Muhammed'in Allah'tan ümmeti için mağfiret ve şefaata dilediği kısımda ve metnin dua bölümünde zirveye çıkar.

Beni anlardan ayırma İlahî
Cenâbuñ olsun anlaruñ penâhı (221)

Yaraşmaz bülbüle gülden ola dûr
Beni anlarla kıl yâ Rabbi mesrûr (222)

İncelenen eserde tasavvufî unsurların kullanımı yoğundur. Bu sebeple metnin tasavvufî yönü ağır basmaktadır. Eser bu bakımdan Türk edebiyatında miracı tasavvufî açıdan ele alan az sayıda miracıyeden biridir. Özellikle eserin tevhid bölümünde vahdet/birlik ve kesret/çokluk kavramları üzerinde fazlaca durulmuştur.²²

İhâta itmiş idi bahr-i vahdet
Kamu gark idi anda cümle kesret (13)

Kompozisyon açısından Metin Akar (1987: 180) eseri, sadece birkaç motifi anlatması, bir iki motife oldukça geniş yer vermesi sebebiyle başarılı bulmaz. Kompozisyon açısından bakıldığında bu doğru olmakla birlikte dil, ifade ve sanat değeri açısından bakıldığında eserin ortalamanın üzerinde olduğu söylenebilir.

Miraciye'nin Özeti

Şair, Allah'ın ezeli ve tek olduğunu vurgulayarak eserine başlar. Ondandır önce hiçbir varlığın olmadığı, kesretin, cennetin, ceheennemin, yerlerin, göklerin, ışığın, güneşin, ayın, arşın, Hz. Âdem ve Havva'nın, dört kutsal kitabın ondan sonra ve onun iradesi ile yaratıldığını dile getirir. Bu yaratmaya sebep olarak Allah'ın zatının, sıfatlarının, lütfunun, kudretinin, kemalinin bilinmesini istemesinin yanında Hz. Muhammed'e duyduğu sevgiyi gösterir. Allah'ın "kün" yani "ol" demesiyle bütün âlem yaratılmıştır. Allah kahr ve lütf ile âlemi biri acı biri tatlı olmak üzere iki kısma ayırmış ve böylece Allah'ın güzelliği ile celali ortaya çıkmış; ışık ve karanlık, gizli ve açık, gece ve gündüz eksiksiz ve kusursuz olarak vücuda getirilmiştir.

Bedenen yaratılan ilk insan Hz. Âdem'dir. Allah onu emanetine emin kılmış ve insanlara halife yapmıştır. İnsanın aklı Âdem, nefsi ise Havva'dır. Bu ikisinden de Allah aşkı peyda olmuştur. Ademoğullarının bazıları nefislerine uyup tuzağa düşmüşler, bazıları akıllarına uyup doğru yolu bulmuşlardır.

Alnındaki nur ile dünyaya gelen Hz. Muhammed yeryüzünü şereflendirmiştir. Saçı Leyl, yüzü Ve'd-duha'nın remzidir. Onun yüzünden iman sadır olmuştur. Sözleri cevher gibi kıymetli gönlü ise umman gibi geniştir. Hikmet ile nura mazhar ve kemali ile yüce olan Hz. Muhammed'in gelmesiyle bütün dünya süslenmiş, Allah'ın ilmi zuhur etmiş ve Allah onu aşkına mahrem kılmıştır. Onun gelmesiyle şeriat ve hakikat ortaya çıkmış, ikilik ortadan kalkmıştır. Hz. Muhammed'in emrini tutanlar cennete, ona uymayanlar ceheenneme gidecektir. Onun gelmesi ile suret ve mana barışmış, parçalar yine bütüne karışmıştır.

İkilikten gölge ortaya çıkar, birlik bulanlar nura erişirler. Işığın kendisi asla karanlıkta kalmaz. Hz. Muhammed'in "Livâ'ül-hamd" sancağı ile kesret/çokluk ortadan kalkmış ve vahdet/birlik ortaya çıkmıştır.

Eserde 64. beyitten itibaren miraç hadisesi anlatılmaya başlanır.

Şair, bir gece Allah'ın Cebrail vasıtasıyla Hz. Muhammed'i miraca davet ettiğini belirtir. Cebrail Hz. Muhammed'e yüceliğini belirten övgü dolu sözler söyler. Bu sözlerin ardından

²² Söz konusu beyitler için bk. 1, 2, 9, 13, 51, 56, 57, 60, 61, 62, 63.

peygamber efendimiz kendisini bekleyen şimşek hızındaki Burak'a binmesiyle bir anda Kudüs'e ulaşır. Orada kendisinden önceki nebilerin ruhları ile buluşur. Mescid-i Aksâ'da onlarla birlikte iki rekât namaz kılar ve onlara imamlık eder. Mescid-i Aksâ'dan göğe kurulan merdivenle Hz. Muhammed gökyüzüne yükselir. Yükseldikçe bütün sırlar birer birer kendisine aşikâr olur. Gönlü, yaratılmış bütün ilimlerle dolar. Allah, Hz. Peygamber'e bütün hazinelerin kapılarını açar. Ona bütün ülkelerin padişahlığını lutfeder. Bütün nebiler onun hizmetine dururlar. Melekler önünde yol boyunca sağ ve solda saf saf dizilmişler, sekiz cennetteki huri ve gilmanlar onun güzelliğine hayran olmuşlardır. Çobanyıldızı, Merkür ve Jupiter gibi gök cisimleri Hz. Muhammed yanlarından geçerken onu överler. Bu sırada ona nice garip ve acayip şeyler görünür fakat Hz. Peygamber bunların hiç birisine meyil ve nazar etmez.

103-106. beyitler arasında şair, Allah yolundan insanı kıl kadar bir engelin alı koyacağını ve maksadına ulaşamayacağını iman ve tâ'ati perde olarak kullanıp kötü işler yapanların sonunun kötü olacağını dile getirir.

107. beyitten itibaren ana konuya tekrar dönülür. Burada şunlar anlatılır: Hz. Muhammed daha önce hiçbir gözün görmediği nice mekânı ve makamı gezdikten sonra "Sidre"ye, "Kâbe kavseyn"e Cebrail'le birlikte ulaşır. Cebrâil "Sidre"nin ötesine geçemez. Hz. Muhammed onu orada bırakıp mekândan la-mekâna geçer. Allah'ı görmek için ona bakar ve onun yüceliği karşısında hayret makamında kalır. Hz. Muhammed Allah'ın cemalini perdesiz görünce bülbül gibi figan eder. Allah'la selamlaşmasından sonra Hz. Muhammedin hayreti tamamen gider. Can canana kavuşur. Allah, Hz. Muhammed'e hikmet, ilim ve irfan verir. Varlık nakşı kalbinden silinir. O esnada Hz. Peygamber Allah'a ümmetini anar. Onlara lütuflar ihsan etmesini Allah'tan diler. Allah her mümine kısmetine göre lütuflarından ihsan edeceğini söyler.

Hz. Muhammed'in eriştiği makamı Cebrail rüyasında bile görmemiştir. Onun erdiği nimetlere ne Musa (a.s.) ne de İsa (a.s.) erişebilmiştir.

Hz. Peygamber, miraç esnasında kendinden geçer, akli, idraki, hissi gider. İkilik ortadan kalkar sadece birlik kalır. Ayrılığın yerini kavuşma alır. Allah'ın cemalini gören Hz. Muhammed'in içi iştiyakla dolar.

Allah, Hz. Muhammed'e ben sana sınırsız nimetler verdim. Benden ne istersen sana vereyim, der. Bu hitap Hz. Muhammed'e erişince içi mutlulukla dolar ve Allah'ın kendisine pek çok armağanlar verdiğini, Hz. Âdem, Hz. Musa, Hz. İbrahim, Hz. İdris, Hz. Nuh ve Hz. İsa'dan bu nimetler sebebiyle üstün kıldığını söyler ve kendisi için bir isteği olmadığını sadece ümmetinin günahlarının bağışlanmasını dilediğini ifade eder. Allah, bu âlemi Hz. Muhammed'in yüzü suyu hürmetine yarattığını söyleyerek onun dileğini kabul eder ve ona pek çok ikramlarda bulunur. Allah çok büyük bir ihsan ve nimet olan namazı miraçta müminlere hediye olarak verir.

Mecidi, 240-246. beyitler arasında namazın fazileti üzerinde durur.

Şair, 247-266. beyitler arasında müminlerin, Hz. Muhammed, onun ehl-i beyti ve sahabilerinin yolundan gitmeleri gerektiğini söyler. Çünkü bunlara uyanlar bağ ve gül bahçesi sahibi olurlar. Bunlara uyan kişiler cennete gider. Bunlar, yeryüzünün nurudur. Allah gökyüzünü bunlar için yaratmıştır. Bunlar Allah'ın yardımına mazhar olmuş ve dünyaya bağlanmamışlardır. Bunların yolu peygamberler yoludur. Gönülleri Allah aşkı ile doludur. Allah yolunda bunlar vesile oldular bu yüzden bunlara uyanlar fazilet bulur. Evliyalara kavuşan kişi iki âlemde has insan olur. Onlar, bir bakışla taş ve kara toprağı parlak mücevhere çevirirler.

Mecidi, 268. beyitten itibaren okurlarına fani dünyanın terk edilmesi, ibadetle meşgul olunması ve vatan sevgisinin önemi gibi konularda nasihat eder.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

Şair, 273. beyitten itibaren dua bölümüne geçer ve Allah'ım Mustafa'nın kemali ve sana yakınlığının hürmetine, onun yüzündeki nur, dillindeki zikrin hakkına, Hz. Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Hasan ve Hüseyin'in hakkına, yeryüzünü nurlandıran ve ona güzellik veren peygamberinin ashabının hakkına, bizim günahlarımızı bağışla ve cennetine koy, diyerek eserini tamamlar.

Nüsha Özellikleri²³

Mecîdî'nin *Miraciye'si* İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY 4009 numarada kayıtlı bir mecmuanın 49b-55b varakları arasında yer almaktadır. Metnin başında “*Hâzâ Mi'râciyye-i Risâlet-penâh 'Aleyhi's-Selâm*” başlığı yer alır. Müstensihî belli değildir. Ancak istinsah tarihi mecmuanın sonunda yer alan bilgiye göre 1170/1756'dır.

Eser 7 varaktan müteşekkildir. Her varakta 23 satır yer almaktadır. Metin iki sütun halinde harekesiz nesihle ve siyah mürekkep kullanılarak kaleme alınmıştır. Başlık ise kırmızı mürekkeple yazılmıştır ve cetvel kullanılmamıştır. Kullanılan kâğıt açık saman renginde ve aharlıdır. İkinci beytin ikinci mısraı dışında okunma güçlüğü çekilen bir yer yoktur.

Sonuç

Klâsik Türk edebiyatında peygamber sevgisini anlatan muhtelif edebî türlerde pek çok eser kaleme alınmıştır. Peygamber efendimizin miraç mucizesi ekseninde oluşturulan miraciye diğer adıyla miraçnâmeler de bunlardandır. Çalışmaya konu olan eser Mecîdî mahlaslı bir şairce kaleme alınmış bir miraciyedir. Kaynaklarda herhangi bir bilgi yer almamasına karşın bu eser, büyük olasılıkla XVI. yüzyılda yaşamış Zeyniyye tarikatının müntesiplerinden Abdülmecîd b. Şeyh Nasuh tarafından yazılmıştır. 289 beyitten oluşan ve mesnevi nazım biçimi ile teşkil edilen bu *Miraciye* Türk miraciye edebiyatı içinde değerlendirildiğinde orta uzunlukta bir eserdir. Metnin elde sadece bir nüshası bulunmaktadır. Şair *Miraciye*'sinde diğer bazı miraciyelerde görülen pek çok motife ya hiç yer vermemiş ya da bunlara kısaca değinmiştir. Yine kimi miraciyelerde rastlanan zengin ve geniş tasvirlerle bu eserde tesadüf edilmez.

Eserin en dikkat çekici yönü “tekellüm” olarak adlandırılan Allah ve Hz. Muhammed'in miraç esnasındaki konuşmalarına geniş yer verilmesidir. Söz konusu *Miraciye*'de tasavvufî öğelerden faydalanılmıştır. Eser miracı tasavvufî olarak ele alması bakımından pek çok miraciyeden ayrılmaktadır. Eserde okura zaman zaman nasihatlerde bulunulmuştur.

Şair özellikle *Miraciye*'sinin tevhid ve dua bölümlerinde bolca söz tekrarlarından faydalanmış ve böylece işlek bir söyleyiş yakalamıştır. Vezin kullanımı genel olarak başarılıdır. Dil zaman zaman ağırlaşmakla birlikte çoğunlukla orta düzeyde bir sadeliğe sahiptir.

Klasik Türk edebiyatında kaleme alınmış miraciyeler hakkında gerek dönem özellikleri, gerek edebî kıymet, gerekse de tür ve şekil hususiyetleri açısından sağlıklı ve yerinde değerlendirmeler yapılabilmesi için bu türde yazılan metinlerin mümkün olduğunca neşredilmesinde fayda vardır. Bu gayeyle oluşturulan bu çalışma ile alana bir miktar katkı sağlanabileceği kanaatindeyiz.

²³ Buradaki bilgilerin bir kısmı şu eserden faydalanılarak oluşturulmuştur: Metin Akar (1987), *Türk Edebiyatında Manzum Mi'râc-nâmeler*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s. 179.

METİN

49b

Hāzā Mi'rāciyye-i Risālet-penāh 'Aleyhi's-Selām

[Mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

- 1 Ezelde evvel ol Allāh ma'būd
Ki vaḥdet bābını kılmışdı mesdūd
- 2 Ne zātı zāhir idi ne şifāti
Hemān vaḥdet idi ancaḳ simāti
- 3 Ne [fazlı] bilinürdi ne kemāli
Ne luḫfı görünürdü ne cemāli
- 4 Ne Ādem yaratılmışdı ne Ḥavvā
Ne levḫ u ne ḳalem ne 'arş u a'lā
- 5 Ne yirler yaratılmışdı ne eflāk
Ne gökler yaratılmışdı ne emlāk
- 6 Ne düzaḫ yaratılmışdı ne cennet
Ne ni'met bellü olmuşdı ne niḳmet
- 7 Ne küfr olmuşdı peydā vü ne imān
Ne Tevrāt u Zebūr İncil ü Ḳur'an²⁴
- 8 Ne şems olmuşdı tābān u ne mehtāb
Ne nūr u ne ziyā vardı ne ḫöd-tāb
- 9 Ne gice bilinürdi hiç ne gündüz
Ki keşret cümle vaḥdetdeydi düpdüz
- 10 Ne hergiz yoḡ idi yār u ne aḡyār
Ne ḫāristān görünürdi ne gülzār
- 11 Ne ismi zāhir idi ne müsem mā
'Amāda 'ālem olmuşdı mu'ammā
- 12 'Amāda muḫtefī olmuşdı 'ālem
Ḥafāda her dü levn olmuşdı mübhem
- 13 İḫāḫa itmiş idi baḫr-i vaḥdet
Ḳamu ḡarḳ idi anda cümle keşret

²⁴ Ne Tevrāt u Zebūr İncil u Ḳur'an: Ne Tevrāt ne İncil ne Zebūr ne Ḳur'an M.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

doi

- 14 Pes itdi zātına zāti tecellī
Şifātı bilinüp bula tesellī
- 15 Olup peydā kamu ism ü şifātı
Biline ‘ilm[i] hem luḫ u ḫayātı
- 16 Cemāli ‘aksini ḫōş itdi mir’āt
Ki ola anda peydā²⁵ cümle zerrāt
- 17 Ki tābān ola ‘aksinden cemāli
Biline ḫudret ü faẓl u kemāli
- 18 Pes oldı zāhir ol demde irādet
Anuñla izdivāc itdi maḫabbet
- 19 Yine kendüye kendi ḫālib oldı
Ki yok ḡayr anda kendi rāḡıb oldı
- 20 Bir oldı ḫālib ü maḫlūb ol dem
Ki zāhir oldı sırr-ı ism-i a‘zam
- 21 Ki ol ism ile keşf ola müsem mā
Biline fetḫ ola sırr-ı mu‘ammā
- 50a
- 22 Maḫabbet itdi çün ol Ḥayy u Kādir
Maḫabbetden Muḫammed oldı zāhir
- 23 Ḳalem didi aña ol Ḥayy u ‘Allām
Maḫabbet-nāmesin tā ide erḳām
- 24 Ḳalem pes oldı ol demde iki şaḳḳ
Cemāl ile celāl oldı muḫaḳḳaḳ
- 25 Didiler ma‘nā şaḳḳınuñ birine
Daḫı şüret didiler āḫerine
- 26 O şaḳḳınuñ çün oldı inkisārı
Yemīni ‘aḳl u nefis oldı yesārı
- 27 Şaḡından ‘arş-ı a‘lāyı yaratdı
Şolından ferş-i süflāyı yaratdı
- 28 Çün oldı kāf u nūnuñ sırrı zāhir
Zuḫūra geldi mecmū‘ı mezāhir

²⁵ anda peydā : peydā aña M.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

- 29 Hem oldı bunca 'âlem [kim] iki kısım
Biri telh ü biri şîrîn aña ism
- 30 Şıfâtı daħı zātuñ oldı iki
Biri qahr u biri luḡf oldı nîki
- 31 Cemâl ile celâl oldı hüveydâ
Pes oldı nûr u zulmet anda peydâ
- 32 Hem oldı bâḡın u zâhir mu'ayyen
Gice gündüz yaradıldı müzeyyen
- 33 Yaratdı bâḡınınından 'âlem-i ğayb
Düzetdi zâhirinden şun'-ı bî-'ayb
- 34 Olan bâḡında maḡfî 'ayna geldi
Ki sırrı şîn u qâfuñ 'ayna geldi
- 35 Ki ya'nî mevc-i baħr-i 'ışk taşdı
Şeker zehre qarışdı vü barışdı
- 36 Görüñdi noḡta-i pergâr[ı] dehrüñ
Bilindi bânî vü mi'mârı dehrüñ
- 37 Ne bülbüldür yaturken âşiyânda
Fiġânı toḡtoḡu oldı cihânda
- 38 Zuhûr-ı şekl-i evvel oldı Ādem
Ki ħubb-ı Ħaḡqa cânı oldı maḡrem
- 39 Emîn itdi emânâtına anı
Ħalîfe itdi râḡat oldı cânı
- 40 Çü 'aḡl-ı Ādem oldı nefis-i Ħavvâ
Bulardan oldı peydâ ħubb-ı Mevlâ
- 41 Ki mebde' oldı bunlar ḡař u 'âma
Kimi râma irişdi kimi dâma
- 42 Kimi 'aḡla uyup râm ehli oldı
Kimi nefse uyup dâm ehli oldı
- 43 Çü Ħaḡdan oldı ḡalka bu 'alâqa
İrişdi küfr ü dîn Şâm u 'Irâqa

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

- 50b
- 44 Hem alnında Resûlüñ nûr-ı pâki
‘İyân oldu müşerref itdi hâki
- 45 Şaçı Leyl oldu vechi Ve’đ-đuḥâ hem
Cihân pür-nûr olup ḳalmadı hiç ğam
- 46 Şaçından küfr olup vechinden îmân
Kelâmı oldu gevher göñli ‘ummân
- 47 Çü mazḥar oldu nûra ḥikmet ile
Kemâli irdi şer‘î rif‘at ile
- 48 İrişdi i‘tidâle cism ü cānı
Müzeyyen eyledi cümle cihānı
- 49 Zuhûra geldi ‘ilmullâh-ı a‘lâ
İdüp ‘ışkına mahrem anı Mevlâ
- 50 Şerī‘atle ḥaḳîḳat oldu zâhir
Ḥaḳîḳatden şerī‘at oldu bâhir
- 51 Maḳâl-i şer‘a dinildi ḥaḳîḳat
Birikdi vaḥdet ile buldı ḥalvet
- 52 Ki sırr-ı *ḳābe ḳavseyn* oldu peydâ
İkilik gitdi vü geldi *ev-ednâ*²⁶
- 53 İki baḥr arasında berzaḥ oldu
Biri cennet birisi dūzaḥ oldu
- 54 Tutanlar emrini girdi cināna
Şıyanlar düşdi nâr içre fiğāna
- 55 Hem oldu adı cem‘ü’l-cem‘ anuñ
Ki ya‘nî rûḥ-ı pāk-i Muştafānuñ
- 56 Ki cem‘-i vaḥdet ile oldu ol ḥāş
Göründi vech-i pâki üzre iḥlâş
- 57 Bir oldu şüret ü ma‘nâ barışdı
Yine fer‘ aşlına vardı ḳarışdı

²⁶ “فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى” : Meali: “(Peygambere olan mesafesi) *iki yay aralığı yahut daha az* oldu.” Necm 53/9, *Kur‘ân-ı Kerim ve Meali* (2012), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, s. 527.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

- 58 Mübârek cismini cân eyledi Hâk
Dağı cânına virdi 'ışkı revnağ
- 59 Anuñçün şalması sâye zemîne
Ki cismi cân idi nefsi emîne
- 60 İkilikden olur çün sâye peydâ
Alur birlik bulanlar nūr-ı me'vâ
- 61 Ki ehl-i vaḥdet olan sâye görmez
Ki nūr-ı maḥz olan zūlmâta irmez
- 62 Çün ol [kim] keşreti vaḥdetde gördi
Pes âḫir vaḥdete keşretde irdi
- 63 Birikdi vaḥdet ü keşret bir oldı
Livâ'ül-ḥamdı hem birlikde buldı
- 64 Ki cismiyle anuñçün kıldı mi'râc
Ki olmaya delîle anda muḥtâc
- 65 Gelüp bir gice didi peyk-i ḥazret
Seni mi'râca Allâh itdi da'vet
- 66 Ki ṭur yâ Muştafâ hoş eyle seyrân
Seni görmek diler ol yüce sūltân
- 67 Çü cânuñ sırrı cânân maḥremidir
Ki *sübḥānellezi isrâ*²⁷ demidir
- 51a
- 68 Çün oldur vaḫt-i *ikrâ bismi Rabbik*²⁸
Risâlet sancağın 'arş üstine dik
- 69 Virüp saña Ḥudâ hoş armağanı
Oḫunsun günde beş vaḫtün ezânı
- 70 Sefer kıl ṭur bu süflâ cāh-ı ḡamdan
Maḫâm-ı 'ulve²⁹ çık ḫurtul elemden

²⁷ *سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ* Meali: "Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) *bir gece* Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya *götüren Allah'ın şanı yücedir*. Hiç şüphesiz o, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir." İsrâ 17/1, *Kur'ân-ı Kerim ve Meali* (2012), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, s. 283.

²⁸ *اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ* Meali "Yaratan *Rabbinin adıyla oku*" Alak 96/1, *Kur'ân-ı Kerim ve Meali* (2012), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, s. 598.

²⁹ 'ulve : 'alak M.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

- 71 Ki sensin şāh-bāz-ı şāh-ı dānā
Ne yirüñdür senüñ dünyā-yı ednā
- 72 Ne lāyık hāk içinde ola gevher
Semāda oldı aḥsen şems-i enver
- 73 Cemālūñe senüñ müştāk emlāk
İşigüñe yüz urmağ ister eflāk
- 74 Gözin açup bağar cümle sitāre
Ne yoldan varısar seyyāre yāra
- 75 Burāk-ı berka ṭurdı bindi fi'l-ḥāl
Burāk açdı hemān sâ'at per ü bāl
- 76 Ki bir demde varup seyr itdi Ƙudsi
Nebîler birle Aḥmed itdi ünsi
- 77 İmāmet itdi anda enbiyāya
Dağı ervāḥ-ı cümle evliyāya
- 78 İki rek'at hem Aḳşāya namāzı
Ƙılup Aḥmed Ḥaḳa itdi niyāzı
- 79 Ƙuruldı nerdübān andan semāya
'Urüc itdi hemān rüy-ı hevāya
- 80 Ki ol dem[de] irişdi Sidreye ol
Olup ṭayy-ı mekân ḳaşr oldı hem yol
- 81 Çü 'izzet maşrıḳından ṭoğdı ol māh
Nağar itdi vü sevdi anı Allāh
- 82 Ḥiṭāb-ı irci'iden geldi āvāz
Ḥüseynî perdesinden eyledi sâz
- 83 Şafîr irişdi sem'-i murğ-ı cāna
İdüp pervāz ḳondı dest-i ḥana
- 84 Çü dest-i şāha vāşıl oldı şehbāz
Açıldı perde keşf oldı ḳamu rāz
- 85 Olup ma'lūm aña mecmū'-ı esrār
Cemî'-i 'ilmi bildi oldı muḥtār

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

- 86 Dili cümle 'ulūma oldu maḥzen
Ḥasen iken vücūdı oldu aḥsen
- 87 Bulup mi'rāc-ı kurb-ı *ḳābe ḳavseyn*
Ḥoş oldu pādişāh-ı cümle kevneyn
- 88 Maḳām-ı ḥamde çüncim oldu mālīk
Pes aña luṭf idüp şāh-ı memālīk
- 89 Açup maḥbūbına bāb-ı ḥazīne
Anı pes itdi seyyid mürselīne
- 90 Virildi cümle mürseler maḳāmı
Cemī'-i enbiyā oldu ḡulāmı
- 51b 91 Çün oldu seyri vaşl-ı şāh-ı a'lā
Öñince turmadadur³⁰ peyk-i Mevlā
- 92 Melekler şaf şaf olup durd[ı] yolda
İdüp medḥ ü şenā[lar] şaḡ u şolda
- 93 Münādī na'rasından ṭoldı 'ālem
İrişdi herkesüñ zaḥmına merhem
- 94 Sekiz uçmaḡ içinde ḥūr u ḡilmān
Cemālin görmege olmışdı ḥayrān
- 95 Çalup çengini Zühre sāz eyler
Anuñ medḥini idüp āvāz eyler
- 96 Çalar nāy'İsrāfīl esr-i ḥurrem
Cemālin görmek ister tā gide ḡam
- 97 'Utārid medḥ ider eyler şenāy³¹
Bulam dir ol meh ile āşināyı
- 98 Güneş pervānesi oldu o şemsüñ
Ḳamer dīvānesi oldu o şemsüñ
- 99 Görince Müşterī ol bedr-i ayı
Oluban müşterī itdi du'āyı

³⁰ turmadadur: *طرماداد* M.

³¹ şenāy: şenānı M.

- 100 Görindi [kim] aña niçe ‘acâyib
İki yanında dürlü çok ğarâyib
- 101 İrüp luţf aña mázâğu’l-başardan
Anı şağladı anlara nazardan
- 102 Aña meyl itmedi aşlā Muĥammed
O ziynetler aña olmadı hiĉ sed
- 103 Bu yoldan sāliki bir mū ider red
İrişmez mağşada seyr[i] olur bed
- 104 Ger ol bir ğol ola ‘ilm ile ‘irfān
Muğarribler dir aña mekr-i Şeytān
- 105 Ğaçan insāna bürde olsa tã‘at
O tã‘at bil olur ‘ayn-ı şağāvet
- 106 Ğaçan kim merde ĩmān ola perde
Olur ĩmānı küfr ü cānı mürde
- 107 Hemān kim itdi seyrān tũrfetü’l-‘ayn
Mağāmı oldu anuñ *ķābe ķavseyn*
- 108 Ğaçan kim Sidreye irişdi seyrān
Ki ğaldı anda peyk-i şāh-ı Sũbhān
- 109 Didi Cibrīle Aĥmed iy ğarındaş
Niĉün olmayasın benümle yoldaş
- 110 Benümle bu mıdı pes ‘ahd ü peymān
Yalıñız ben olam bu yola pũyān
- 111 Beni terk eyleyüp bunda ğalasın
Niĉün firğat ğayālını ğılasın
- 112 Didi iy meğar-i mevcũd-ı ādem
Ğü sensin dergeh-i Mevlāya maĥrem
- 113 Bu ğadden ger ğeĉem bir ğılca iy yār
Per ü bālüm yağar bil ğayret-i nār
- 52a 114 Ki sũbhānī cemāl oldu baña sed
Benüm [ĥaddüm] budur yoğdur saña ğad

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

- 115 Nitekim sende var 'aql u dil ü cān
Senüñdür bundan öte qurb-ı seyrān
- 116 Qo 'aqlı 'ışka yoldaş ol bu yirde
Ki tā olmaya dāniř yāra perde
- 117 Ki 'aqluñ menzili bil oldı maħdūd
Anuñçün 'ıřk odında yođ durur dūd
- 118 Fetīle oldı 'aql u nefis rūĝan
Bu ikiden ola tā řem' rūřen
- 119 Bu ikiden yaradıldı çü Ādem
Meleklerden anuñçün oldı ekrem
- 120 Didi Cibrīle Aħmed bunda řur sen
Varayum řevk ile cānāneye ben
- 121 Hicāb oldı saña bu per ile bāl
Bu rāha ben giderem sen esen řal
- 122 Bu yolda cān viren cānāna irdi
Yanan 'ışk odına cānānı gördi
- 123 Bu nāra yanmayan maķřūda irmez
Vücüdün řaķınan Ma'būdı görmez
- 124 Eger pervāne perrin itmese nār
Nice ĥāsıl olurdı vaşl-ı dildār
- 125 Çü sen tāvūs-veř baķduñ cemāle
Bu ĥüsn ü naķř u fer ü per ü bāle
- 126 Qaçan pervāne olısar saña nām
Ki yanam diyü itdüñ bunda ārām
- 127 Ben ol pervāne-i 'ıřkam ki iy yār
Ki nār-ı 'ışka yanmaķdur baña kār
- 128 Dökilür bāl ü perler bu hevāda
Belālar bal olur bil bu arada
- 129 Niřānsızlık niřānıdır bu rāhuñ
Beyānsızlık beyānıdır bu řāhuñ

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

- 130 Otur bu apuda ol baa der-bn
Ki t derdie ehden ire dermn
- 131 Benmdr n bu dem vat-i ma'allh
Ki oldum marem-i esrr- dergh
- 132  sen apudasn vulat benmdr
Tearrb ohbet  hlvet benmdr
- 133  Amed gitdi ald Rh- kuds
Aad birle Muammed itdi nsi
- 134 Gzer itdi mekndan l-mekna
ridi ol muaddes *kn fe-kna*³²
- 135 Ki buld bir nesm-i cvidn
Ki gmaz dillere anu beyn
- 136 Ne merkeb var ne Refref bil o yirde
Ki bunlar ol cenba old perde
- 52b
- 137 Hemn Hd maabbet em'asidur
Da nd mevedded lem'asidur
- 138 Nazr itdi grem diy Hudy
Ki giydi Ha rid' kibriyy
- 139 Taayyr 'leminde ald bir dem
Ki olmayam diy o ha marem
- 140 alca kibriy iinde dildr
Muammedden Muammed old bzr
- 141 Zih eh k'anda yodur adri adrn
Ne midr ola ems ile bedrn
- 142 andr cmle 'lemden o Mevl
Ki istin ile oldur mu'all
- 143 Ki gelmez vafa knh-i kibriys
Bilinmez 'al u fehm ile 'uls

³² "کن فکان" anlam: "Ol dedi ve oldu", Kur'an'daki asıl ekli: "کن فيكون" meali: "Ol der o da hemen oluverir." İfadenin getii sure ve ayet numaralar: Bakara 2/117; l-i İmran 3/47, 49, 59; Enm 6/73; Nahl 16/40; Meryem 19/35; Yasin 36/82; Mmin 40/68; *Kur'an- Kerim ve Meali* (2012), Ankara: Diyanet İleri Bakanlı Yaynlar.

- 144 Muḥammed şigma için ol araya
Nice yol virile şāh u gedāya
- 145 Didi ben ḥayrete³³ kaldum Ḥudāyā
Ki sensin ben yetīme şāh-ı a'lā
- 146 Elüm tüt vaşla irgür bu yetīmi
Ki maḥbūbuñdur iy şāhum ḳadīmī
- 147 Beni 'ışkūñ getürdi bu kenāra
Ki raḥm it urma zaḥm[um] üzre yara
- 148 Biraz ma'sūḳ aña çün eyledi nāz
Bu 'āşık daḥı cāndan itdi pervāz
- 149 Teraḥḥum eyleyüp ol şāh-ı a'lā
Ḥicābı ref' idüp itdi tecellā
- 150 Göricek ol cemāl-i kün fe-kām
Hemān bülbül gibi itdi fiḡānı
- 151 Virüp ol pādişāha ḥoş selāmı
Taḥıyyāt oldı ol demde kelāmı
- 152 Selām itdi ḥabībine daḥı Ḥaḳ
Gidüp vaḥşet bula üns ile revnaḳ
- 153 Selām işitdi Ḥaḳdan çünki sem'ı
Taḥayyür gitdi buldı Ḥaḳḳa cem'ı
- 154 Ne ḥayret ḳaldı [arada] ne vaḥşet
Ki [ol] cānān ile cān buldı vuşlat
- 155 Virüp aña selām içürdi ḥoş cām
Ki töldi cānı ḥikmet buldı fercām
- 156 Çün içdi şevḳ ile cām-ı mübīni
'Ulūmuñ evvelīni v'āḥirīni
- 157 Aña bildürdi ol şāh-ı mu'allā
Virüp 'irfān aña buldı tesellā

³³ ḥayrete: ḥayretde M.

- 53a
- 158 Çü varlık naqşı kalbinden olup pāk
Yazıldı levh-i dilde sırr-ı *levlāk*
- 159 Kālıcağ cür‘a cām içinde ol dem
Hudāya ümmetini ańdı muhkem
- 160 Budur senden merām iy şāh-ı ‘allām
İçür ańlara dağı luţf ile cām
- 161 İçürdi kısmetince her birine
Getürdi luţf-ı raĥmānı yirine
- 162 Kāpu açıldı çün girdi sarāya
İrişdi anda cümle mübteğāya³⁴
- 163 Aña mi‘rāc-ı a‘lā eyledi Hāğ
Mağāmın ĥāş u balā eyledi Hāğ
- 164 İrişdi ol mağāma Muştafā bil
Ki görmedi düşünde anı Cibrīl
- 165 Ne Mūsā irdi ne ‘İsā ne Ādem
Aña kim irdi ol maĥbūb-ı ‘ālem
- 166 Şu resme irdi Aĥmed anda rāza
Niyāzı terk idüp başladı nāza
- 167 Koyup kendülüğü çün başdı bābı
Düketdi cehd okını yaşdı yayı
- 168 Gidüp ‘aql ile fehm ü ĥiss ü idrāk
Girībānī vücūdın eyledi çāk
- 169 Olup baş gözi cān gözine pādāş
Ki oldı kendözine kendi yoldaş
- 170 Görinen kendine hem kendi oldı
Vücūdı maĥv olup Hāğğ ile tıldı
- 171 Gidüp lā kaldı illallāh o[l] dem
Kul ol dem maĥv olup şāh oldı ĥurrem
- 172 Gidüp Aĥmedden ol dem mīm-i imkān
Aĥad kaldı hemān kalmadı bir cān

³⁴ mübteğāya: mübteğāna M.

- 173 Maḳām-ı 'ayn-ı cem'[a] çünki irdi
Yine kendi cemālin kendi gördi
- 174 Bu sırrı bilmede 'āciz başīret
Ki 'aql u fehme geldi anda ḫayret
- 175 Ki hiç bir ola mı ḫūrşīde zerre
Daḫı bir mi olur baḫr ile ḳaṭre
- 176 Rubūbiyyet yolından ger 'ināyet
Eger ḳılmasa bulmaz idi selvet
- 177 Rubūbiyyetle çün itdi tecellā
Pes irdi cānına şevḳ-ı tesellā
- 178 Kime kim kendü nūrın ḳıldı iḫsān
Aña her emr-i düşvār oldu āsān
- 179 Niçün ḫūrşīdi görmez çeşm-i ḫuffāş
Ki yoḳdur ḳābiliyyet anda ḳardaş
- 180 Anı kim kendi için eyledi var
Vücūdın cümle anuñ ḳıldı envār
- 181 Vişāle degşürildi çün firāḳı
Cemālin gördi ṭoldı iştiyāḳı
- 182 Ḥiṭāb idüp didi Ḥaḳ yā Muḫammed
Saña ben eyledüm in'ām-ı bī-ḫad
- 53b 183 Ne isterseñ dile virem saña ben
Seni cümle verādan ḳıldım aḫsen
- 184 İdem iḫsān saña rāzī olunca
Murādātuñ ne var ise bolunca
- 185 Ḥiṭāb irdi çü Ḥaḳdan oldu mesrūr
Dil ü cānı sevindi oldu pür-nūr
- 186 Didi sulṭān[1] iy cümle cihānuñ
Baña çoḳdur be-gāyet armağanuñ
- 187 Elüm ṭut ben faḳīre dest-gīr ol
'Ināyet eyleyüp baña naşīr ol

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

doi

- 188 Murādum sensin ayrıq yok murādum
Senüñ sevgüñle pür oldı fu'ādum
- 189 Senüñ 'ıŝkuñ çün oldı cāna maħrem
Senüñ sevgüñle göñlüm ŝād u ħurrem
- 190 Ki senden ğayrı baña hiç dilek yok
Ki sensin cānda ins ile melek³⁵ yok
- 191 Bu cismüm var sen kılduñ 'ademden
Beni ayırma luř eyle ħademden
- 192 Risālet taħtına kılduñ beni ŝāh
Nübüvvet burcına itdüñ beni māh
- 193 Ķamu mürsellere serdār kılduñ
Re'īs-i cümle-i ebrār kılduñ
- 194 Cemī'-i enbiyādan bihter itdüñ
Ķamu hep evliyādan mihter itdüñ
- 195 Egerçi Ādeme iy ŝāh-ı esmā
Aña luř eyleyüp bildürdüñ esmā
- 196 Hem itdüñ zümre-i emlake mescüd
Nebī vü hem ŝafıyy itdüñ idüp cüd
- 197 Beni saña veliyy mir'āt kılduñ
Cemālüm vechüñe miŝkāt kılduñ
- 198 Őıfāt u zātuña āyine itdüñ
Dilüm esrāruña gencine itdüñ
- 199 Daħı Ādem yaturken ħāk ü māda
Beni itdüñ beni iy ŝāh sāde
- 200 Senüñ gerçi kelīmüñ oldı Mūsā
Beni itdüñ beni iy ŝāh a'lā
- 201 Re'īs itdüñ beni ħāŝ ile 'āma
İriŝdürdüñ murād ile merāma
- 202 Ref' oldıyısı İdrīsüñ mekānı
Benüm mi'rācum itdüñ lā-mekānı

³⁵ melek: dilek M.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

- 203 Hâlâş oldı egerçi Nûha tûfân
Beni itdüñ şefî'-i ehl-i 'iştân
- 204 Hâlîle gerçi nârı gülşen itdüñ
Beni 'iştânuñla pāk u rüşen itdüñ
- 205 Süleymân gerçi oldı mülke sultân
Şefâ'at şehrine itdüñ beni han
- 54a
- 206 Ne dünyâ vü ne 'uqbâ iftihârum
Hemân faqr u fenâ oldı şî'ârum
- 207 Mesîhe gerçi İncîl itdüñ ihsân
Baña Cibrîl ile hoş indi Furkân
- 208 Ki bir harfinde var biñ dürlü ma'nâ
Aña seb'a'l-meşânî oldı tuğra
- 209 Dem-i 'İsî diri itdi memâti
Baña iren ebed buldı hayâtı
- 210 Baña cism ile mi'râc itdüñ ihsân
İdüp eltâfuñu ben bendeñe 'âm
- 211 Egerçi nefsum için yok murâdât
Velîkin ümmetümçün çok irâdât
- 212 Egerçi çokdur anlaruñ günâhı
Bağışla baña 'aff it yâ İlahî
- 213 Şefî' eyle beni anlara yâ Rab
Ki dergâhuñ ola añlara maṭlab
- 214 Cehennemden sen anları hâlâş it
Koyup cennâtuña maḳbûl u hâş it
- 215 İçür anlara kevşer şerbetinden
Hâlâş eyle cehennem zaḫmetinden
- 216 Bularuñçün kodum cân u cihânı
Ki vir bunlara mülk-i câvidânî
- 217 Belâ taşıyla çaḳdıḳda bu dendân
Göçüp hem Mekkedden itdükde hicrân

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

doi

- 218 Niçe dürlü belâlar kim geçürdüm
Bu nefse zehr ü acılar içürdüm
- 219 Kâmu anlar için itdüm Hüdâyâ
Ki anları baña eyle ‘aṭâyâ
- 220 Ki girsünler benümle cennetüñe
Olup maḡhar nevâl ü ni‘metüñe
- 221 Beni anlardan ayırma İlähî
Cenâbuñ olsun anlaruñ penâhı
- 222 Yaraşmaz bülbüle gülden ola dūr
Beni anlarla kı l yâ Rabb mesrūr
- 223 Didi ol pâdişâh-ı cümle eşyâ
Senüñçün ben yaratdum zîr ü bālâ
- 224 Sen olmasañ yaradılmazdı ‘âlem
Dağı levh ü kalem cinn ile âdem
- 225 Ne isterseñ dile sen yâ ḡabîbüm
Ki virdüm saña iy derde ṭabîbüm
- 226 Murâduñ istemedden oldu ḡâşıl
Olup envâ‘-ı cüdum saña vâşıl
- 227 Murâduñdur benüm dağı murâdum
Saña bağışladum ben ‘adl ü dâdum
- 54b 228 Kimi sevdüñse maḡbûbumdur anlar
Kime baḡduñsa maṭlûbumdur anlar
- 229 Seni seven beni sevdi ḡaḡîḡat
Bu oldu ḡazretüme hem ṭarîḡat
- 230 Egerçi iş senüñ fermân benümdür
Cemî‘-i derdlere dermân benümdür
- 231 Sen işlersin egerçi iş benümdür
Sen âletsin velî cünbiş benümdür
- 232 Seni çün maḡrem itdüm sırr u rāza
Cenâbumda irişdüñ cümle nāza

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

- 233 Ben oldum çün saña maqşüd-ı³⁶ aqşā
Sen olduñ pes baña maqlüb-ı a'lā
- 234 Zihī baqşāyiş ü in'ām u ikrām
Ki maqbübına Allāh itdi in'ām
- 235 Günāhkār ümmetin bağısladı Hāq
İdüp mağfūr u ma'fuv virdi revnaq
- 236 Olup eltāf-ı Hāqqa cümle vāşıl
İşi bitdi murādı oldı hāşıl
- 237 Günehkār ümmetine hem 'aṭāyā
Namāz oldı niyāz oldı hedāyā
- 238 Ne kim mi'rāc içinde virdi Allāh
Muḥammed Muştafāya ol ğanı şāh
- 239 İdüp qullarına ihsān o ḥazret
İki rek'atda buldı anı ümmet
- 240 Zihī raḥmet zihī ni'met zihī cūd
Ki oldı beş namāz içinde mevcūd
- 241 Zihī 'izz ü şeref in'ām u ihsān
Namāz ehline virdi anı Sübhān
- 242 Namāz ehline olan armağanlar
Anuñ vaşfında 'acizdür lisānlar
- 243 Biḥār olsa midād eşcār aqlām
Dört rek'at ecrini itmeye erqām
- 244 Eger hāş ümmet iseñ ol ḥabībe
Şefi'ü'l-müznibīn ol hoş ṭabībe
- 245 Namāz emrinde şaқın itme keslān
Kesel oldı namāza za'f-ı imān
- 246 Namāz emrinde ol dā'im sebük-bār
K'olasın dergeh-i Mevlāda muḥtār
- 247 Muḥammed Muştafāyı pīşvā it
Ne yola gitdise sen de aña git

³⁶ maqşüd: maqşad M.

55a

- 248 Egerçi oldı āsān da‘vī-i ‘ışk
Gerekdür ara yirde ma‘nī-i ‘ışk
- 249 O da‘vāya gerek bürhān-ı kâti‘
Ki tā cānda ola envār-ı sātī‘
- 250 Anuñ hāş ümmeti k’oldı şahābe
Ki her birisi döndi āfitāba
- 251 Dağı āl-i kirāmıdır mükerrem
Ki her birisi bir necm oldı ekrem
- 252 Ki her birisi kevkeb oldı rüşen
Aña uyanlarıñdur bāğ u gülşen
- 253 Ki hādī oldılar ‘ām ile hāşa
Sebeb oldı cehennemden halāşa
- 254 İrüp ‘irfāna bunlar taldı bahre
Bulardan irdi revnağ bāğ-ı dehre
- 255 Bular için yaratdı gökde eflāk
Bulara hādım oldı niçe emlāk
- 256 Bularuñçün döner gerdün havāda
Bularuñçün toğar encüm semāda
- 257 Çü vuşlat şerbetini içdi bunlar
Cihān lezzetlerinden geçdi bunlar
- 258 Olup ‘avniyle Hudānuñ mü’eyyed
Cihāna olmadı bunlar muqayyed
- 259 Bulara bir durur zulmetle envār
Berāberdür bulara hār u gülzār
- 260 Bular nāmūsı vü ‘ārı³⁷ kodılar
Ki dilden nağş-ı ağıyārı kodılar
- 261 Tarīğ-ı enbiyā bunlar yolıdır
Ki hubb-i Hakk ile bunlar tolidur

³⁷ nāmūsı vü ‘ārı: ‘ār u nāmūsı M.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

- 262 Reh-i Hâkka bular oldı vesîle
Ki bunlara uyan buldı fazîle
- 263 Naşib alan erenler maḥzeninden
Olurdu bûy alan Hâk gülşeninden
- 264 Şafâlar almaḫ isterseñ cihândan
Çıkarma anlaruñ 'ışkıñı cândan
- 265 Vişâl-i evliyâyı ger bulasın
İki 'âlemde merd-i hâş olasın
- 266 Nazarla sengi anlar gevher eyler
Kara toprağı rûşen cevher eyler
- 267 Dilerseñ k'ire Hâkkuñ armağanı
Ki kılma cânı 'işyân ile cânı
- 268 Ne yirden geldüñ anı eyle iz'ân
Ki aña varısardur yine bu cân
- 269 Qo fânîyi heves eyle beḳâyâ
Dürüş tã'âta vâşıl ol liḳâyâ
- 270 İden dünyâda ihsân ile tâ'at
Bulısardur Hudâ ile mülâḳât
- 271 Resûl-i müctebâ ol ḳavl-i maḳbûl
Vaṭan sevgüsün İmândan didi ol
- 272 Vaṭan rûha çü dergâh-ı Hudâdur
Seven Mevlâsını ehl-i hüdâdur
- 55b 273 İlâhî Muştafânuñ ḳurbetiyçün
Cenâbuñda kemâl-i ḥürmetiyçün
- 274 Yüzinde nûr-ı lâmi' ḫaḳḳı içün
Dilinde zıkr-i cãmi' ḫaḳḳı içün
- 275 Aña gönderdüğüñ Qur'an ḫakiyçün
Dil³⁸ ü cânındaki 'irfân ḫakiyçün
- 276 Ebü Bekrûñ yaḳîn ü şıdk[ı] ḫaḳḳı
'Ömer 'adli vü 'Osmân şevḳı ḫaḳḳı

³⁸ Dil: Dili M.

- 277 ‘Alīnūñ ‘ilm ü ‘irfānı hākiyçün
Sehāvet cūd u ihsānı hākiyçün
- 278 Hāsan birle Hüseynūñ derdi için
Sitem³⁹ cevri ile rüy-ı zerd[i] için
- 279 Dağı hāqkıçün aşhāb-ı güzīnūñ
Ki anlar birledür hüsni zemīnūñ
- 280 Hem anlar birle itdi şāh-ı a‘lā
Cihān bāğını pür-nūr u mücellā
- 281 İlāhī itme anlardan bizi dūr
Bizi anlarla koy cennāta vir hūr
- 282 Bizi anlarla koy bāğ-ı cināna
Ki anda ‘iş ıdevüz cāvidāne
- 283 Egerçi yokdurur bizde liyākat
Viresün anlarıñla bāğ-ı cennāt
- 284 Umaruz līk ihsānuñdan Allāh
İdesin bizi anlar ile hem-rāh
- 285 İlāhī cūduñı eyle bize fāş
Ki anlarıñla eyle bizi yoldaş
- 286 **Mecīdī** bendeñi hem yā İlāhī
Egerçi çok durur anuñ günāhı
- 287 Velī nādīm durur ğufrān idesin
Şuçını ‘afv idüp ihsān idesin
- 288 Koyasın cennete mü’minler ile
İdesin koñşısı anda anlar ile
- 289 Şular kim bu du‘āya diye āmīn
Anı Hāq cennetine kıya āmīn

KAYNAKÇA

Ahteri Mustafa Efendi (1293), *Ahterî-i Kebîr*, İstanbul: Matbaa-i Âmire.

³⁹ Sitem: Sem M.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

- AKAR, Metin (1981), "Nâyî Osman Dede ve Mi'râciye'si", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 1, s. 1-16.
- AKAR, Metin (1987), *Türk Edebiyatında Manzum Mi'râc-nâmeler*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- AKAR, Metin (1992), "Erzurumlu Şair Muhammed Lütfî'nin Mi'râcû'n-Nebî'si ve Mi'râc-nâmelerimiz Arasındaki Yeri", *Türk Kültürü Dergisi*, C. 30, S. 352, s. 498-504.
- AKBAŞ, Sıddıka (2006), *Süleyman Nahîfî'nin Mi'râciyesi (Metin-Muhtevâ-Tahlil)*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- AKDOĞAN, Yaşar (1989), "Mi'râc, Mi'râc-nâme ve Ahmedî'nin Bilinmeyen Mi'râc-nâmesi", *Osmanlı Araştırmaları*, IX, İstanbul, s. 264-310.
- AYAN, Hüseyin (1986), "Abdülbâkî Ârif Efendi'nin Mi'râciyesi", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 2, s. 1-11.
- AYVERDİ, İlhan (2008), *Kubbealtı Lügati Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, I-III, İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Bağdatlı İsmail Paşa (1945), *İzâhu'l-Meknûn fi'z-Zeyl alâ Keşfi'z-Zünûn*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Bağdatlı İsmail Paşa (1951), *Hediyetü'l-Arifîn Esmâü'l-Müellifîn ve Asârü'l-Musannifîn*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- BİLGİN, Orhan (1999), "Aşkî Mustafa Efendi ve Mi'râc-nâmesi", *Prof. Dr. Nihad M.Çetin'e Armağan*, s. 97-116.
- BİLKAN, Ali Fuat (2008), "Nâbî'nin Mi'râc-nâme'si", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 1, s. 1-8.
- BİLMEN, Ömer Nasuhi (1955), *Muvazzah İlm-i Kelâm*, İstanbul.
- Bursalı Mehmed Tahir (1333), *Osmanlı Müellifleri*, I, İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- CAN, Altan (2015), "Muhammed'in Siret'ün-Nebî'sindeki Mi'râc Mucizesi Bölümü Üzerine", *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, S. 10/4, s. 257-318.
- CANIM, Rıdvan (2010), *Divan Edebiyatında Türler*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- ÇAĞBAYIR, Yaşar (2007), *Ötüken Türkçe Sözlük*, I-V, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- ÇİÇEK, Yakup (1999), "Kur'an'da İsrâ ve Mi'rac", *Mi'rac Sempozyumu Sempozyum Bildirileri 17 Aralık 1995 Eskişehir*, İstanbul: Seha Neşriyat, s. 25-74.
- DEVELİ, Hayati (1998), "Eski Türkiye Türkçesine Ait Manzum Bir Miracnâme", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, XXVIII, s. 81-228.
- DUMAN, Musa (1997), "İbrahim Bey'in Mi'râc-nâmesi", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, XXVII, s. 169-238.
- EKİNCİ, Ramazan (2013), "Erzurumlu Osman Sirâceddin'in Hayâl-i Bâl Adlı Mi'râciyesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 26, s. 656-687.
- EL-ZAHEYLÎ, Muhammed (2000), "İsrâ", *Mevsû'a Arabiyye=Arap Ansiklopedisi*, Şam.
- ERASLAN, Kemal (1979), "Hakîm Ata ve Mi'râc-nâme'si" *Atatürk Üniversitesi Araştırma Dergisi Ahmet Caferoğlu Özel Sayısı*, S. 10, s. 243-304.
- ERBAŞ, Muammer (2006), "Bir Osmanlı Müfessiri: Abdülmecid b. eş-Şeyh Nasûh b. İsrâîl (ö. 973/1565) ve Eserleri" *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 24, İzmir, s. 161-186.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

- ERDOĞAN, Kenan (1999), “Klasik Mi‘râciyyelerden Farklı Bir Mi‘râciyye: Said Paşa ve Mi‘râciyyesi”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 12, s. 163-185.
- ESİR, Hasan Ali (2009), “Anadolu Sahası Mesnevilerinde Miraç Mevzuu”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Hüseyin Ayan Özel Sayısı*, S. 39, s. 683-708.
- FİRUZABADÎ, Mecdüddin Muhammed İbn Yakup (1987), *El-Kâmus el-Muhît*, Beyrut.
- GÜLÜM, Emrah (2014), “Türk Edebiyatı’nda Mi‘râcnâmeler Üzerine Hazırlanmış Çalışmalar Hakkında Bibliyografya Denemesi” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 7, S. 35, s. 105-111.
- GÜNDÜZ, Şinasi vd. (1996), *Dinlerde Yükseliş Motifleri ve İslam’da Miraç*, Ankara: Vadi Yayınları.
- GÜZELİŞİK, Gülten Feşel (1996), *Şeyyad Hamza Mi‘râc-nâme*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- HACİHALİLOĞLU, Enver (2006), *Bir Eski Anadolu Metni (Mirac-ı Nebi) Üzerinde Gramer İncelemesi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- HAYTA, Ufuk ve Abdülhamid Birişik (2007), “Hayatı ve Eserleriyle Abdülmecîd b. Şeyh Nasûh Tosyevi ve Cevahirü’l-Kur’ân ve Zevâhirü’l-Furkan Adlı Tefsi Risalesinin ilmi Değeri” *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 16, S. 2, Bursa, s. 343-367.
- KAYA, Hasan (2014), “Ömer Hâfız-ı Yenişehir-i Fenârî’nin Mi‘râciyesi”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, S. 9/6, s. 677-718.
- KEHHALE, Ömer Rıza (1957), *Mu‘cemü’l-Müellifin: Teracimu Musannifi’l-Kütübi’l-Arabiyye*, Beyrut: Dâru İhyâi’t-Türasi’l-Arabî.
- KÖKSAL, M. Âsım (1954), *Mi‘râc Gecesi*, Ankara: Diyanet İşleri Reisliği Yayınları.
- KURNAZ, Cemal (2001), “Kastamonulu Muslihüddin Vahyî ve Mi‘râcü’l-Beyân’ı”, *Birinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri*, 21-23 Mayıs 2000, Kastamonu: Kastamonu Valiliği Yayınları.
- MECÎDÎ (Yazma Eser), *Hâzâ Mi‘râciyye-i Risâlet-penâh ‘Aleyhi’s-Selâm*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY 4009, 49b-55b varaklar.
- MUSTAFA, İbrahim vd. (1972), *El-Mu‘cemü’l-Vasît*, Kahire.
- MUTÇALI, Serdar (1995), *Arapça-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Dağarcık Yayınları.
- ÖNGÖREN, Reşat (2003), *Tarihte Bir Aydın Tarikatı Zeyniler*, İstanbul.
- ÖZDEMİR, Sema (1996), *Aksaraylı İsa’nın Miraciyesi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- PALA, İskender (1995), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- POYRAZ, İrfan (2007), *İsmail Hakkı Bursevi, Mi‘râciye*, İstanbul: Sır Yayıncılık.
- Raşid (1281), *Tevarih-i Enbiya fi İrşâdi’l-Ezkiya*, İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Sırrî Abdülbaki Dede (1317), *Manzume-i Mi‘râc*, Nâşiri: Tahirü’l-Mevlevî, İstanbul: Asır Matbaası.
- ŞENER, H. İbrahim ve Alim Yıldız (2003), *Türk İslam Edebiyatı*, İstanbul: Rağbet Yayınları.
- TATÇI, Mustafa ve Cemal Kurnaz (2013), *Muslihüddin Vahyî / Mi‘râcü’l-Beyân / Mi‘râc’in Tasavvufî Boyutu*, İstanbul: Kırkambar Yayınları.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/8 Spring 2015

- TÜRKOĞLU, Serkan (2013), "Mehmed Fevzî Efendi ve Kudisyü's-Sirâc Fî Nazmi'l-Mi'râc Adlı Eseri", *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, S. 8/13, s. 1617-1644.
- UZUN, Mustafa (1995), "Edebiyatımızda ve Musikimizde Miraciyeler", *Mi'rac Sempozyumu 17 Aralık 1995 Eskişehir*, İstanbul: Seha Neşriyat, s. 97-111.
- UZUN, Mustafa (2005), "Mi'râciyye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXX, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 135-140.
- YAVUZ, Kemal (1999), "Anadolu'da Başlayan Türk Edebiyatında Görülen İlk Miraçnâmeler: Âşık Paşa ve Miraçnâmesi", *İlmî Araştırmalar Dergisi*, S. 8, s. 247-266.
- YAVUZ, Salih Sabri (2005), "Mi'rac", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXX, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 132-135.
- YEKBAŞ, Hakan (2012), "Sarı Hatipzâdelerden Numan Sâbit Efendi ve Bilinmeyen Mi'râciyesi", *Kültür Tarihinde Sivaslı Bir Aile: Sarıhatipzâdeler*, (edt. Alim Yıldız), Sivas: Buruciye Yayınları.
- YILDIRIM, İsmail (2014), "Kerkükî Abdüssettâr Efendi ve Mi'râciyye'si", *Turkish Studie-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, S. 9/6, s. 1163-1180.
- YILDIZ, Alim (2011), "Lâmiû Çelebi'nin Mi'râciyeleri", *Bursalı Lâmiû Çelebi ve Dönemi*, (edt. Bilal Kemikli ve Süleyman Eroğlu), Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

DEMİRKAZIK, H.İ., Mecîdî'nin Miraciye'si, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/8 Spring 2015, p. 849-886, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8242>, ANKARA-TURKEY